

Umowa z dn. 16.12.2019 r. nr: KZGW/KPP/342/2019

Projekt: Wdrożenie instrumentów wspierających realizację działań PZRP

Nr Projektu: 243/2017/Wn50/NE-WU/D

WERSJA nr 0.02

ZADANIE 1

Opracowanie przygotowujące rozwiązania prawne, kontrolne oraz inwestycyjne na bazie „Wytycznych w sprawie nietechnicznych metod zarządzania ryzykiem powodziowym”

1.1 Analiza stanu i rozwiązań prawnych w Polsce

1.2 Propozycje zmian legislacyjnych

w ramach projektu

„Wdrożenie instrumentów wspierających realizację działań PZRP”

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Gdynia/Łódź kwiecień 2020 r.

Wykonawca zadania w składzie:

wind-hydro

Kancelaria Radców Prawnych CIC
Pikor, Behnke, Dmoch, Fryzowski Sp.p.

WIND-HYDRO Grzegorz Łukasiewicz
ul. Opiekuńcza 19, 93-411 Łódź
www.windhydro.pl

ul. Śląska 50/6, 81-310 Gdynia
www.kpcic.gdynia.pl

Historia zmian

Wersja	Data	Autor	Zakres zmian
0.01	07.04.2020	Michał Behnke (KPCIC) Małgorzata Stolarska (WIND-HYDRO)	wersja przekazana do oceny
0.02	23.04.2020	Michał Behnke (KPCIC)	wersja przekazana do oceny

Spis treści

1. Pojęcie retencji w aktach normatywnych i literaturze przedmiotu.	4
2. Kierunkowe wskazania w zakresie ochrony lub zwiększenia retencji	9
3. Retencja jako przedmiot regulacji w polskim systemie prawnym	18
3.1. Przepisy prawa wodnego.....	18
3.2. Przepisy o ochronie przyrody	27
3.3. Przepisy o ochronie gruntów rolnych i leśnych	34
3.4. Przepisy o ochronie środowiska	37
3.5. Przepisy o lasach.....	39
3.6. Przepisy fiskalne	43
3.7. Przepisy w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz techniczno-budowlane	45
4. Problematyka retencji w orzecznictwie sądowym	53
5. Propozycje zmian legislacyjnych.....	65
6. Spis literatury.....	67

1. Pojęcie retencji w aktach normatywnych i literaturze przedmiotu.

Pojęcie „**retencja**”, niezależnie czy jest mowa o retencji wód (wodnej), czy też retencji terenowej, glebowej, krajobrazowej lub innego rodzaju (np. małej retencji), którymi posługują się polskie przepisy, nie posiada definicji legalnej.

Dla potrzeb niniejszej analizy przyjęte zostało rozumienie „retencji” i działań służących jej ochronie oraz rozwojowi, opisane w dokumentach:

1. „Założenia do programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021 – 2027 z perspektywą do roku 2030”, przyjęte uchwałą nr 92 Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Założeń do Programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021–2027 z perspektywą do roku 2030” (M.P. 2019, poz. 941);
2. „Plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Instrumenty zarządzania ryzykiem powodziowym. Załącznik 5. Nietechniczne metody zarządzania ryzykiem powodziowym – wytyczne”; aut. IMGW, Grontmij, Arcadis, DHI, oprac. w ramach projektu Wsparcie przygotowania krajowych dokumentów planistycznych w zakresie polityki ochrony środowiska zapewniających skuteczną realizację polityki spójności – Etap II;
3. W. Mioduszewski, T. Okruszko (red.) „Naturalna, mała retencja wodna - Metoda łagodzenia skutków suszy, ograniczania ryzyka powodziowego i ochrona różnorodności biologicznej. Podstawy Metodyczne”, Globalne Partnerstwo dla Wody, Polska. 2016.

Ad. 1. W „Założeniach do programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021 – 2027 z perspektywą do roku 2030” odnośnie do rozumienia i rodzajów retencji wskazuje się, że:

„Zwiększenie potencjalnych warunków dla retencjonowania wód, czyli systemowej zdolności do gromadzenia zasobów wodnych i przetrzymywania ich przez dłuższy czas w środowisku biotycznym i abiotycznym jest optymalnym działaniem adaptacyjnym do skutków zmian klimatu oraz mitygującym te zmiany. Stosowanie różnych form retencji, w tym naturalnej (realizowanej za pomocą środków mających na celu ochronę zasobów wodnych przez przywracanie lub utrzymanie naturalnych ekosystemów), w znacznym stopniu przyczyni się do zmniejszenia wrażliwości społeczeństwa, środowiska i gospodarki kraju na skutki zmian klimatu. Zapewnienie odpowiedniej ilości wody w warunkach dużej niepewności klimatycznej przez jej racjonalne wykorzystanie pozwoli zaspokoić potrzeby wodne wszystkich użytkowników.

Działania z zakresu retencji wodnej mają na celu zmniejszenie oraz spowolnienie odpływu ze zlewni. Na wielkość i prędkość odpływu wpływa wiele czynników: warunki hydrologiczno -meteorologiczne, zasilanie (opadem lub wodą z topniejącej pokrywy śnieżnej), warunki topograficzne i geologiczne, rodzaj i sposób uprawy gleby, pokrycie terenu roślinnością, zabudowa i zagospodarowanie terenu zlewni. W wyniku urbanizacji, postępującej zabudowy terenów nadrzecznych, eksploatacji kopalni oraz niewłaściwie prowadzonej gospodarki rolnej następuje zmiana stosunków wodnych w zlewni. Zwiększanie udziału powierzchni nieprzepuszczalnych w zlewni (przez zabudowę, rozwój infrastruktury drogowej itd.), powoduje wzrost i przyspieszenie spływu powierzchniowego, zmniejszenie parowania przez roślinność i powierzchnię gruntu oraz, w wyniku zmniejszonej infiltracji wód opadowych, obniżanie się poziomu wód gruntowych i ograniczanie odbudowy ich zasobów.

Działania kształtujące strukturę użytkowania terenu, takie jak zalesianie czy tworzenie zadrzewień, zwiększają infiltrację wody do gleby i gruntu oraz powodują wzrost oporów ruchu dla wody płynącej po powierzchni, co spowalnia i zmniejsza objętość spływu powierzchniowego. Istotną rolę w zakresie wzrostu potencjału infiltracyjnego gleby odgrywają także działania z zakresu retencji glebowej, w tym odpowiednie zabiegi agrotechniczne (np. tarasowanie zboczy, głęboka orka, wapnowanie, zwiększanie zawartości próchnicy). (...).

Wzrost infiltracji opadów atmosferycznych do gruntu i w konsekwencji wzrost retencji wód podziemnych, przy jednoczesnym zmniejszeniu spływu powierzchniowego wód opadowych, przyczynia się do zwiększania zasilania podziemnego rzek i wyrównywania odpływu rzecznej w ciągu roku, co istotnie eliminuje głębokie niżówki i łagodzi skutki suszy oraz obniża wezbrania rzeczne.

Poza wymienioną retencją glebową oraz retencją krajobrazową bardzo ważną rolę, nie tylko w zakresie zwiększania zasobów wodnych, odgrywa retencja wód powierzchniowych, realizowana przez tak zwaną dużą retencję (zbiorniki o pojemności powyżej 5 mln m³), małą retencję (zbiorniki o pojemności poniżej 5 mln m³, w tym stawy hodowlane) oraz mikroretencję (zbiorniki o pojemności poniżej 0,1 mln m³ i o powierzchni do 1 ha, w tym oczka wodne, podpiętrzone cieki, w tym cieki podpiętrzone w wyniku działalności bobra europejskiego, urządzenia melioracji wodnych wykorzystane do gromadzenia wody). Zbiorniki retencyjne, poza główną funkcją, jaką jest magazynowanie wody, mogą podnosić także walory przyrodnicze i estetyczne krajobrazu. Duże zbiorniki wodne są ponadto wykorzystywane jako źródło wody dla ludności i gospodarki, w ochronie przeciwpowodziowej, turystyce i rekreacji oraz żegludze. Obiekty piętrzące wodę przy zbiornikach lub na ciekach wykorzystywane są do produkcji energii odnawialnej.

Należy również pamiętać o retencji wód opadowych, która powinna następować optymalnie najbliżej miejsca wystąpienia opadów, w tym na działkach należących do mieszkańców czy innych użytkowników, przede wszystkim przez wykorzystanie usług ekosystemowych, a także, w przypadku braku możliwości zastosowania innych rozwiązań, szczególnie w miastach, również w sieci kanalizacji deszczowej.

Stosowanie różnych form retencji pozwala na uzyskanie wieloaspektowych efektów, gdyż każdy ze sposobów gromadzenia wód pozwala na inny zakres jej wykorzystania. Duże zbiorniki retencyjne pełnią przede wszystkim funkcję przeciwpowodziową i służą zaopatrzeniu w wodę, natomiast główną rolę mikro- i małej retencji oraz retencji glebowej i krajobrazowej jest zatrzymanie wody w środowisku i spowolnienie jej odpływu ze zlewni."

Ad. 2. W Wytycznych „Nietechniczne metody zarządzania ryzykiem powodziowym” wskazuje się, że:

„Retencjonowanie wody polega głównie na „zmagazynowaniu” wód opadowych lub roztopowych w miejscu ich powstawania w sposób bezpieczny bez powodowania szkód gospodarczych i środowiskowych. Podstawowym zadaniem małej retencji jest ograniczenie szybkiego spływu wody po powierzchni terenu oraz odpływu z małych cieków (rzek, rowów, potoków). Działania te prowadzą do zmniejszania maksymalnych przepływów w ciekach, a tym samym ograniczają zagrożenia powodziowe. Jednocześnie w wyniku opóźnienia odpływu w dużym stopniu ograniczają niekorzystne oddziaływania susz. Jest to więc również pewna forma magazynowania wody na potrzeby roślin w okresie wegetacyjnym, gdy mocno wzrasta zapotrzebowanie na wodę."

„Małą retencją”, zgodnie z Wytycznymi są „wszelkie działania techniczne i nietechniczne zmierzające do poprawy struktury bilansu wodnego zlewni rzecznej poprzez zwiększenie jej naturalnej zdolności

retencyjnych. Przy powyższej definicji możliwe jest wyróżnienie takich form retencji jak: krajobrazowa (siedliskowa), glebowa, powierzchniowa i podziemna.”

Ad. 3. W publikacji „Naturalna, mała retencja wodna - Metoda łagodzenia skutków suszy, ograniczania ryzyka powodziowego i ochrona różnorodności biologicznej. Podstawy Metodyczne” przez „małą retencję” rozumie się *„techniczne i nietechniczne działania zmierzające do poprawienia bilansu wodnego w zlewni (tzn. zmniejszenia zmienności odpływu) poprzez zwiększenie naturalnej zdolności retencyjnej zlewni.”*

- *„Mała retencja różni się od retencji w dużych zbiornikach wodnych tym, że nie podlega kontroli, jest automatyczna, a jej pojemność trudno zmierzyć.”*
- *„Działania techniczne obejmują budowę małych zbiorników wodnych, piętrzenie wody w ciekach i jeziorach, przebudowę rowów i kanałów, retencję wód drenarskich, użycie właściwych metod odprowadzania wód z utwardzonych powierzchni (dachy, place, ulice) na pobliskie tereny nieutwardzone, renaturyzacja małych cieków i dolin zalewowych z użyciem metod technicznych.”*
- *„Działania nietechniczne skupiają się na tworzeniu takich planów zagospodarowania przestrzennego, aby ograniczyć przyspieszony odpływ wód deszczowych i roztopowych. Obejmują tworzenie właściwej struktury układu pól ornych, użytków zielonych i lasów, tworzenie roślinnych (drzewa, krzewy) stref ochronnych, odtwarzanie naturalnych i półnaturalnych siedlisk, w tym siedlisk podmokłych i małych stawów, zamianę pól ornych na użytki zielone”*
- *„Działania na rzecz naturalnej retencji wody definiuje się jako „działania mające na celu zapewnienie i powiększenie zdolności przechowywania wody w krajobrazie, glebie, warstwach wodonośnych przez rekultywację ekosystemów, i odtwarzanie naturalnych cech cieków wodnych z wykorzystaniem procesów przyrodniczych. Zwraca się tu uwagę na przywrócenie naturalnych ekosystemów wodnych i od wody zależnych, które zostały zniszczone wskutek działalności człowieka, a ich odtworzenie może zwiększyć zdolność retencyjną zlewni rzecznych. Różnica pomiędzy środkami naturalnej retencji i naturalnej małej retencji wodnej polega głównie na wprowadzeniu środków technicznych w celu poprawy zdolności retencyjnej zlewni w pierwszym z tych pojęć. Należy przy tym podkreślić, że obie definicje ukierunkowane są nie tylko na poprawę bilansu wodnego (zmniejszenie skali zmienności czasowej odpływu), ale są także ważnym elementem ochrony różnorodności biologicznej w miastach i na obszarach wiejskich, a również ochrony jakości wody przed zanieczyszczeniami ze źródeł obszarowych.”*

Pojęcie retencji nie stanowi również, w aspekcie definicyjnym, przedmiotu szerszych rozważań w orzecznictwie sądowym. Sytuacja w tym względzie obecnie się jednak zmienia, głównie za przyczyną konieczności interpretacji przesłanki „zmniejszenia naturalnej retencji terenowej” i związanych z nim opłat za usługi wodne, stanowiących przedmiot regulacji Prawa wodnego z 2017 r.

W wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z dnia 7 marca 2019 r. sygn. II SA/Sz 1310/18 sąd ten wskazał, że *„Przez zdolność retencyjną rozumie się zdolność gromadzenia i przetrzymywania wody przez określony czas. Zauważyć jednak należy, że zdolność retencyjną, co prawda, posiadają przede wszystkim zbiorniki naturalne i sztuczne ale również las i gleba. Zadaniem retencji jest bowiem nie tylko magazynowanie wody dla celów bezpośredniego zużycia, lecz w pierwszym rzędzie regulacja i kontrola obiegu wody w środowisku. Stwarza to lepszą możliwość*

ochrony i odnowy zasobów wodnych oraz racjonalną gospodarkę nimi bez naruszania równowagi środowiska”.

W wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie z dnia 10 września 2019 r. sygn. II SA/Rz 814/19 sąd przyjął, że „procesy retencji wody” dotyczą „zatrzymywania jej w określonych warunkach środowiskowych”, jak też „zakładają pobór wód opadowych bądź powierzchniowych”.

Korelatem retencji wód postrzeganej jako instrument zarządzania ryzykiem powodziowym jest retencja wód jako aspekt zarządzania ryzykiem suszy.

W opracowywanym obecnie (2020) projekcie Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy wskazuje się, że:

Prawidłowe zagospodarowanie i użytkowanie zlewni rzecznej jest ważnym elementem ochrony zasobów wodnych. Idea konieczności zwiększania zasobów dyspozycyjnych przez zwiększanie zdolności retencyjnych poszczególnych zlewni w postaci zatrzymywania wody w okresie występowania jej nadmiaru a zasilania wód powierzchniowych zlewni w okresie susz może być wdrażana poprzez różne rozwiązania techniczne i nietechniczne. Opierają się one na odbudowie utraconych zdolności retencyjnych dorzecza oraz zachowaniu istniejących jeszcze naturalnych możliwości zatrzymywania wody przez doliny i koryta rzeczne. W skład retencji powierzchniowej wchodzi retencja jeziorna, zbiornikowa, koryt i dolin rzecznych, śnieżna oraz retencja lasu. Retencja jest, więc wypadkową wielu czynników naturalnych, np.: budowy geologicznej, ukształtowania terenu, procesów erozji, pokrycia terenu lub antropogenicznych jak użytkowanie terenu, agrotechnika, zabudowa hydrotechniczna i melioracja.

Retencję można określić jako zdolność dorzecza, zlewni lub innej jednostki przestrzennej do magazynowania wody w krajobrazie, glebie i warstwach wodonośnych, którą kształtują czynniki abiotyczne (ukształtowanie powierzchni, rodzaj utworów skalnych, gleby) i czynniki biotyczne (szata roślinna). Retencja może być budowana naturalnie lub sztucznie.

Retencja sztuczna kształtowana jest głównie poprzez budowę zbiorników wodnych, których celem jest magazynowanie wody w okresach wezbrań i możliwość jej wykorzystania w okresach niedoboru. Przy niewłaściwym gospodarowaniu wodą może mieć niekorzystny wpływ na warunki przepływu poniżej zbiornika.

Retencję naturalną w zlewni rzecznej dzieli się na: retencję krajobrazową, retencję glebową, retencję wód gruntowych i podziemnych oraz retencję wód powierzchniowych. Dodatkowy podział wynika z możliwości sterowania gromadzeniem wody, retencja sterowana, zakłada retencje wody w zbiornikach wodnych lub podpiętrzonych jeziorach, wyposażonych w urządzenia regulacyjne umożliwiające sterowanie ilością wody odprowadzanej ze zbiornika. Retencja niesterowana polega na spowolnieniu, zmniejszeniu lub zatrzymaniu odpływu ze zlewni rzecznej, przy zastosowaniu zabiegów technicznych i nietechnicznych bez możliwości sterowania wielkością odpływu.

Działania w zakresie zmiany retencji można podzielić na działania techniczne i nietechniczne. Do działań technicznych należy zaliczyć większość prac hydrotechnicznych i melioracyjnych mających na celu opóźnienie spływu wód powierzchniowych. Działania techniczne obejmują budowę małych zbiorników wodnych, piętrzenie wody w ciekach i jeziorach, przebudowę rowów i kanałów, retencję wód drenarskich, użycie właściwych, sprzyjających retencji i infiltracji metod odprowadzania wód

z utwardzonych powierzchni (dachy, place, ulice). Działaniem technicznym jest także renaturyzacja małych cieków i dolin zalewowych z użyciem metod technicznych. Działania nietechniczne to zarówno działania mające na celu właściwe planowanie przestrzenne, działania agrotechniczne poprawiające warunki wodno-powietrzne w glebie, ochrona siedlisk, zachowanie powierzchni nieutwardzanych na obszarach miejskich jak również działania obejmujące między innymi renaturalizację cieków, ochronę bierną ekosystemów umożliwiającą niezakłócony przebieg procesów naturalnych.

Zgodnie z wytycznymi KE należy promować działania zakładające naturalne metody retencji a budowanie retencji sztucznej w postaci sztucznych zbiorników traktować jako działania ostatecznego wyboru, w sytuacji, gdy przeanalizowano wszystkie możliwe warianty, bardziej korzystne ze środowiskowego punktu widzenia (zgodność z art. 68 ustawy Prawo wodne).

Opisane w niniejszym rozdziale rozumienie retencji stanowić będzie odnośnik dla identyfikacji powiązanych z nimi norm prawnych w dalszej części analizy.

2. Kierunkowe wskazania w zakresie ochrony lub zwiększenia retencji

Priorytety planowanego **Programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021 – 2027 z perspektywą do roku 2030** obejmują:

- „1) wskazanie i realizacja działań z zakresu budowy zintegrowanego systemu naturalnej i sztucznej retencji wodnej;*
- 2) stworzenie warunków do zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych;*
- 3) wzmocnienie świadomości społecznej w zakresie potrzeby retencjonowania i oszczędzania wody.”*

Działaniami służącymi realizacji ww. celów są:

- 1) „renaturyzacja ekosystemów mokradłowych;*
- 2) renaturyzacja rzek;*
- 3) realizacja i odtwarzanie obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach leśnych;*
- 4) zalesianie, zadrzewianie oraz przebudowa drzewostanów;*
- 5) realizacja i odtwarzanie obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach rolniczych;*
- 6) promowanie i wdrażanie zabiegów agrotechnicznych zwiększających retencję glebową;*
- 7) realizacja i odtwarzanie stawów hodowlanych;*
- 8) realizacja nowych oraz przebudowa istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniająco-odwadniających;*
- 9) tworzenie i odtwarzanie zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i przywodnych;*
- 10) realizacja obiektów retencjonujących wodę (Realizacja działań zawartych m.in. w Wykazie inwestycji Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, realizowanych lub planowanych do realizacji, służących poprawie retencji wód, stanowiących załącznik nr 1 do Założeń, oraz w zgłoszeniach marszałków województw oraz wojewodów, stanowiących załącznik nr 2 do Założeń);*
- 11) realizacja innych działań służących poprawie retencji wód przewidzianych w planach inwestycyjnych PGW WP, PZRP, aPGW, aPWŚK, PPSS, planach utrzymania wód (realizacja działań zawartych m.in. w Wykazie inwestycji Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, realizowanych bądź planowanych do realizacji, służących poprawie retencji wód, stanowiących załącznik nr 1 do Założeń oraz w zgłoszeniach marszałków województw oraz wojewodów, stanowiących załącznik nr 2 do Założeń);*
- 12) przekształcanie wybranych suchych zbiorników przeciwpowodziowych w zbiorniki retencyjne wielofunkcyjne;*
- 13) rekultywacja wyrobisk pogórnictwa w celu wykorzystania jako zbiorniki retencyjne;*
- 14) realizacja MPA oraz inne działania mające na celu zwiększenie retencji w miastach (m.in.: błękitno-zielona infrastruktura, retencja wód opadowych i zwiększanie udziału powierzchni biologicznie czynnej).”*

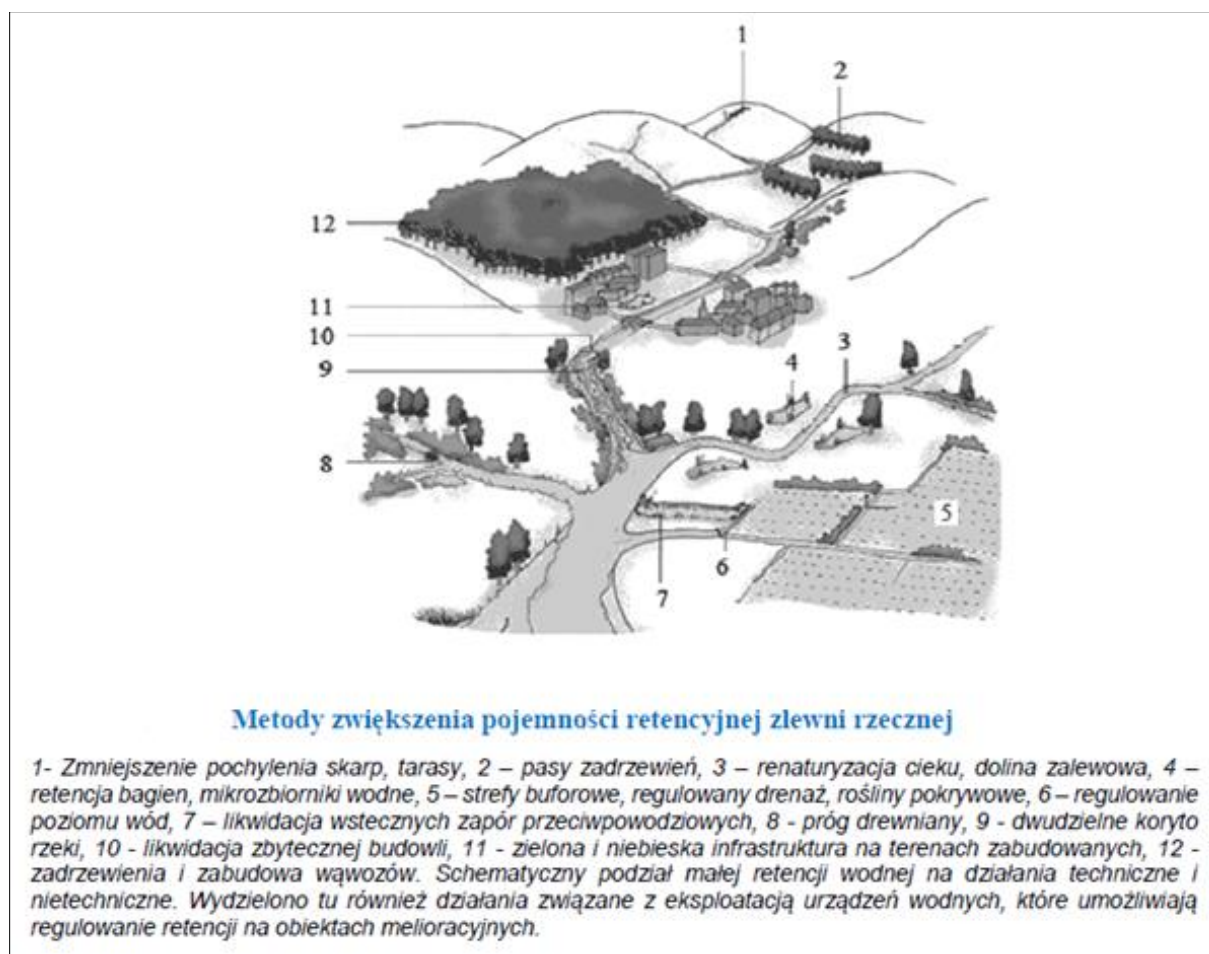
Wytyczne „**Nietechniczne metody zarządzania ryzykiem powodziowym**” różnicują możliwe działania służące ochronie lub zwiększaniu retencji na działania na obszarach rolniczych oraz na obszarach leśnych.

W ramach systemów i metod retencjonowania wody w obszarach wiejskich wyróżnia się (Wytyczne, rozdz. 3.2. tab. nr 11)

Tabela 1 Systemy i metody retencjonowania wody w obszarach wiejskich.

Zasoby wodne	Systemy i metody
Retencja krajobrazowa (siedliskowa)	Systemy kształtujące właściwą strukturę użytkowania gruntów poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ▪ układ pól ornych, użytków zielonych, lasów, użytków ekologicznych, oczek wodnych, ▪ zalesienia, tworzenie pasów ochronnych, zadrzewień, zakrzaceń, tworzenie bruzd i tarasów, ▪ zwiększenie powierzchni mokradeł, torfowisk, bagien,
Retencja glebowa	Systemy uprawowe kształtujące gospodarowanie wodą w profilu gleby: <ul style="list-style-type: none"> ▪ poprawa struktury gleby, zabiegi agromelioracyjne, wapnowanie, prawidłowa agrotechnika, odpowiedni płodozmian, zwiększenie zawartości próchnicy w glebie,
Wody gruntowe i podziemne	Systemy uprawowo-melioracyjne ograniczające odpływ powierzchniowy: <ul style="list-style-type: none"> ▪ ograniczenie spływu powierzchniowego, ▪ zwiększenie przepuszczalności gleb, ▪ zabiegi przeciwozyjne, fitomelioracyjne i agromelioracyjne, ▪ regulowanie odpływu z sieci drenarskiej, ▪ stawy i studnie infiltracyjne, w tym dla odprowadzania wód deszczowych z uszczelnionych powierzchni.
Wody powierzchniowe	Hydrotechniczne systemy rozrządu i magazynowanie wód: <ul style="list-style-type: none"> ▪ małe zbiorniki wodne, ▪ regulacja odpływu ze stawów, oczek wodnych, ▪ gromadzenie wody w rowach melioracyjnych, kanałach, itp., ▪ retencjonowanie odpływów z systemów drenarskich, ▪ zwiększenie retencji dolinowej, w tym budowa polderów.

Podawane w Wytycznych metody zwiększania pojemności retencji zlewni rzecznej ilustruje poniższy rysunek (Wytyczne, tab. nr 12)

Rysunek 1 Metody zwiększania pojemności retencyjnej zlewni rzecznej

Wytyczne przywołują również metody naturalnej retencji wodnej wg materiałów Komisji Europejskiej:

Tabela 2 Metody naturalnej retencji wodnej.

Typ	Klasa	Metody
Modyfikacja ekosystemu	Hydromorfologia (rzeki, jeziora, wody podziemne, mokradła)	Renaturyzacja i utrzymanie rzek, jezior, warstw wodonośnych Przebudowa zalewanych dolin, likwidacja wałów przeciwpowodziowych
Zmiany w użytkowaniu ziemi i zarządzanie gospodarką wodną	Rolnictwo	Odbudowa i utrzymanie łąk, pastwisk, pasów buforowych Ochrona gleb, mulczowanie, utrzymanie enklaw ekologicznych (zielone obszary)

	Leśnictwo i pastwiska	Zadrzewienia górnych terenów zlewni, przechwytywanie opadów, utrzymanie ciągłości lasów, strefy buforowe, działania dla poprawy jakości wody
	Tereny zurbanizowane	Zielone dachy, zbiór wody, przepuszczalne nawierzchnie ulic, deszczowe ogrody – zbiorniki na wody deszczowe, odbudowa kanałów miejskich

Do szczegółowych instrumentów ochrony lub zwiększania retencji zalicza się w Wytycznych takie jak:

- 1) lokowanie lasów w strefie wododziałowej, utrzymywanie w dolinie i dolnych częściach wysoczyzny trwałych użytków zielonych;
- 2) zachowywanie lub tworzenie enklaw przyrodniczych w postaci oczek wodnych i niewielkich zbiorników okresowo lub stale utrzymujących wodę, kęp lub pasów roślinnych porastających drzewami i krzewami¹;
- 3) odtworzenie pojemności retencyjnej dolin rzecznych, polegające m.in. na likwidacji wałów przeciwpowodziowych, odsunięciu wałów od rzeki lub wykorzystaniu terenów chronionych jako polderów zalewowych²;
- 4) wykonanie suchych zbiorników przegradzających dolinę rzeczną, wypełnianych wodą jedynie w szczególnych sytuacjach tj. przy dużych powodziowych przepływach²;
- 5) zachowanie lub odtworzenie obszarów bagiennych;
- 6) ograniczanie produkcji rolnej w cennych dolinach rzecznych lub prowadzenie tam ekstensywnej gospodarki rolnej umożliwiającej okresowe zatapianie doliny bez powodowania większych strat ekonomicznych³;
- 7) odtworzenie naturalnych oraz budowa drobnych, bardzo licznych niewielkich sztucznych akwenów [oczka wodne i małe zbiorniki], o małej pojemności (poniżej 100 tys. m³)⁴;

¹ „Najkorzystniejszym, z punktu widzenia hydrologicznego, układem różnych form użytkowania byłoby: lokowanie lasów w strefie wododziałowej, utrzymywanie w dolinie i dolnych częściach wysoczyzny trwałych użytków zielonych, a część środkowa mogłaby być wykorzystywana pod uprawy polowe. Na obszarze użytków rolnych, a szczególnie gruntów ornych, powinny być zachowywane lub tworzone enklawy przyrodnicze w postaci oczek wodnych i niewielkich zbiorników okresowo lub stale utrzymujących wodę, kępy lub pasy roślinne porastające drzewami i krzewami oraz inne elementy przyrodnicze urozmaicające jednolity krajobraz upraw rolnych.”

² „Odtworzenie pojemności retencyjnej [dolin] to m.in. likwidacja wałów przeciwpowodziowych, odsunięcie wałów od rzeki lub wykorzystania terenów chronionych jako polderów zalewowych. Do tej grupy działań można również zaliczyć tzw. suche zbiorniki przegradzające dolinę rzeczną, ale wypełniane wodą jedynie w szczególnych sytuacjach tj. przy dużych powodziowych przepływach. Zwiększenie retencji dolinowej jest złożonym zadaniem i zastosowanie tych działań wymaga szczegółowych analiz hydrologicznych, przyrodniczych i ekonomicznych.”

³ „Zachowanie lub odtworzenie obszarów bagiennych jest ważnym elementem zarządzania ryzykiem powodziowym. Warto więc ograniczać produkcję rolną w cennych dolinach rzecznych lub prowadzić tam ekstensywną gospodarkę rolną umożliwiającą okresowe zatapianie doliny bez powodowania większych strat ekonomicznych. Zasadne jest również przekazywanie przyrodzie najcenniejszych trudnych do użytkowania rolniczego dolin.”

⁴ „Trudno jest przecenić znaczenie drobnych, o małej pojemności, ale za to bardzo licznych niewielkich akwenów [oczka wodne i małe zbiorniki]. Zarówno tych naturalnych, jak również wykonanych przez człowieka. Znaczna ich część została z różnych powodów zlikwidowanych lub uległa degradacji na skutek intensywnego zarastania w wyniku zwiększonej eutrofizacji wód.

- 8) dokonywanie kompleksowego scalania gruntów rolnych, uwzględniającego zabiegi przeciwoerozyjne (pasy buforowe, zadrzewienia przydrożne i śródpolne), wyznaczenie miejsc na infrastrukturę wodną (stawy, zbiorniki), zalecenia dotyczące ewentualnych potrzeb (możliwości) renaturyzacji⁵;
- 9) zwiększenie zawartości próchnicy w glebie, wapnowanie gleb, głęboka orka⁶;
- 10) wykonywanie zabiegów agromelioracyjnych (wykonywanie niewielkich zagłębień terenu lub wierceń)⁷;
- 11) wykonywanie zabiegów przeciwoerozyjnych: orka wzdłuż warstw, budowa okrywy roślinnej na stokach, budowa grobelek lub rowków, tarasów, zabudowa roślinna jarów i wąwozów;
- 12) wykorzystanie istniejących urządzeń melioracyjnych lub ich przebudowa z systemów odwadniających na źródło wody do nawodnień⁸;
- 13) regulowanie odpływu polegające na instalowaniu na sieci rurociągów lub w studzienkach rewizyjnych urządzeń pozwalających na ograniczanie odpływu wiosennego lub po większych opadach atmosferycznych⁹;
- 14) zwiększanie pojemności retencyjnej koryta rzeki poprzez budowę niskich progów piętrzących lub wymuszenia meandryzacji koryta rzeki¹⁰;

Stąd też ich odtworzenie i budowa nowych powinna być jednym z ważniejszych działań na terenach wiejskich. Szczególnie ważne są te najmniejsze zbiorniki o pojemności poniżej 100 tys. m³.

⁵ „Kompleksowe scalenia gruntów powinny być traktowane narzędzie prawidłowego kształtowania obszarów wiejskich, w skład którego wchodzi m.in. poprawa istniejącej infrastruktury terenowej, optymalny schemat dróg dojazdowych do gruntów rolnych, zalecenia dotyczące zabiegów przeciwoerozyjnych (pasy buforowe, zadrzewienia przydrożne i śródpolne), wyznaczenie miejsc na infrastrukturę wodną (stawy, zbiorniki), zalecenia dotyczące ewentualnych potrzeb (możliwości) renaturyzacji uregulowanych rzek lub odwodnionych mokradł.

⁶ „Zwiększenie zawartości próchnicy w glebie: Próchnica jako materiał organiczny posiada dużą zdolność zatrzymywania wody. Ponadto powoduje poprawę struktury gleby. W obecności próchnicy w glebie wytwarza się sieć por o zróżnicowanych wymiarach, w których może magazynować się woda.

Wapnowanie gleb: Wapnowanie gleb jest zbiegiem strukturującym, powoduje, że w wyniku zachodzących procesów chemicznych powstają agregaty glebowe i tworzy się gruzełkowata struktura o zróżnicowanych wielkościach por. Gleba taka posiada większą pojemność wodną, jest w stanie zatrzymać duże ilości wody.

Głęboka orka: Jedną z metod zwiększenia przepuszczalności gleby i pojemności retencyjnej jest likwidacja podeszwy płuźnej oraz przerwanie warstewek słaboprzepuszczalnego gruntu. Osiągnąć to można poprzez zastosowanie głębokiej orki lub spulchnienie gleby w inny sposób (np. głęboszowanie). Zabiegi te wykonywane są zazwyczaj do głębokości 1,0 m, a więc znacznie głębiej niż typowe orki. Ten rodzaj działań nazywamy zabiegami agromelioracyjnymi i poświęcona jest im bogata literatura.

⁷ „Do zabiegów agromelioracyjnych można zaliczyć wykonanie „dołków” o niewielkiej głębokości lub bardzo płytkich (od 0,3 do 0,6 m) wierceń. Jest to zabieg zwiększający chłonność gleby, w Polsce dotychczas nie praktykowany.

⁸ „Rozpatrując wpływ gospodarowania rolniczymi zasobami wodnymi na ich możliwe funkcje retencyjne można wyróżnić: obiekty drenarskie, dolinowe systemy melioracyjne oraz rzeki jako odbiorca wody z systemów odwadniających i/lub źródło wody do nawodnień. Przy wykorzystaniu istniejących urządzeń melioracyjnych lub ich niewielkiej modernizacji mogą one być wykorzystywane jako jeden z czynników ograniczania zagrożeń powodziowych.

⁹ „Regulowany odpływ polega na instalowaniu na sieci rurociągów lub w studzienkach rewizyjnych urządzeń pozwalających na ograniczanie odpływu wiosennego lub po większych opadach atmosferycznych.

¹⁰ „Możliwe jest zwiększenie pojemności retencyjnej koryta rzeki poprzez budowę niskich progów piętrzących lub wymuszenia meandryzacji koryta rzeki. Występują również rzeki, na których obserwuje się podwyższenia dna koryta w wyniku procesów zamulania oraz zarastania. Jeśli to ma miejsce gdy dolina rzeki jest intensywnie użytkowana rolniczą, mogą wystąpić utrudnienia przy pracach agrotechnicznych prowadzące do obniżenia plonów. W tym przypadku wskazane jest opracowanie zasad użytkowania rzeki, które pozwoliłyby na zachowanie walorów przyrodniczych doliny i rzeki, a jednocześnie nie oddziaływałyby niekorzystnie na działalność rolniczą.

- 15) opracowanie zasad użytkowania rzeki, które pozwoliłyby na zachowanie walorów przyrodniczych doliny i rzeki, a jednocześnie nie oddziaływałyby niekorzystnie na działalność rolniczą¹⁰;
- 16) wprowadzanie rozwiązań architektoniczno-budowlanych zwiększające małą retencję na obszarach zabudowanych (zielone dachy, chodniki lub jezdnie budowane z przepuszczalnych materiałów, wyłożone kratką lub innym materiałem przepuszczalnym place postojowe i parkingi i in.)¹¹;
- 17) ograniczenie wycinki starych drzewostanów; zachowanie zwartych kompleksów leśnych, wprowadzenie nasadzeń różnogatunkowych - gatunków optymalnie dobranych do warunków siedliskowych, zalesianie górnych partii zlewni zwłaszcza w przypadku obszarów górskich, ochrona zbiorowisk zalewowych i przywrócenie zalewu powierzchniowego poprzez rozbiórkę wałów, wtórne zabagnienie mokradeł, zachowanie zbiorowisk łągowych wzdłuż rzek i cieków, renaturalizacja koryt w ekosystemach leśnych¹²;
- 18) wspieranie prośrodowiskowych metod retencjonowania wody w lasach przez budowę zbiorników retencyjnych, renaturyzację siedlisk wodno-błotnych poprzez modernizację systemów melioracyjnych do pełnienia funkcji retencyjnych, spowolnianie obiegu wody w zlewniach poprzez grodzenie cieków i budowę: progów, bystrz, urządzeń piętrzących na ciekach¹³;
- 19) działania renaturalizacyjne cieków w lasach dolinnych obejmujące odtwarzanie naturalnego przebiegu koryt i przywracanie dynamiki procesów fluwialnych; likwidację umocnień brzegowych i urządzeń regulacyjnych w celu odtworzenia naturalnych struktur korytowych (układów bystrze-płoso), odtworzenie strefy zalewu powierzchniowego poprzez rozbiórkę i likwidację wałów przeciwpowodziowych i normalizację procesów pozakorytowych, przywrócenie zalewu w strefie starorzeczy i paleomeandrów poprzez połączenie z korytem aktywnym;

Kontekst strategiczny dla ww. wytycznych tworzą, obok wskazanych na wstępie dokumentów strategicznych i planowania w gospodarowaniu wodami:

- Uchwała nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia **Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030** (M.P. z 2012 r., poz.252)

¹¹ „Wody odpływające ze szczelnych powierzchni powinny być w możliwie maksymalnym stopniu retencjonowane. W przeciwnym razie będą powodować zwiększenie fali wezbraniowej. Dla osiągnięcia tego celu wykonywane są różnego typu urządzenia do odbioru wody spływającej z terenów szczelnych. Są to chodniki lub jezdnie budowane z przepuszczalnych materiałów, wyłożone kratką lub innym materiałem przepuszczalnym place postojowe i parkingi.”

¹² „Ograniczenie wycinki starych drzewostanów; zachowanie zwartych kompleksów leśnych, wprowadzenie nasadzeń różnogatunkowych - gatunków optymalnie dobranych do warunków siedliskowych, zalesianie górnych partii zlewni zwłaszcza w przypadku obszarów górskich, ochrona zbiorowisk zalewowych i przywrócenie zalewu powierzchniowego poprzez rozbiórkę wałów, wtórne zabagnienie mokradeł, zachowanie zbiorowisk łągowych wzdłuż rzek i cieków, renaturalizacja koryt pozytywnie wpłynie na stosunki wodne i zdolności retencyjne ekosystemów leśnych.”

¹³ Projekt: *Mała retencja w lasach państwowych*, opisywany w wytycznych.

W KPZK 2030 wskazuje się m.in. iż:

Ochrona przed zagrożeniami wywołanymi przez czynniki naturalne nie była w wystarczającym stopniu uwzględniana w polityce przestrzennej kraju ostatnich pięćdziesięciu lat. Brak dbałości o ochronę przed intensywnym zagospodarowaniem, szczególnie wprowadzanie zabudowy siedliskowej i urbanizacja obszarów zalewowych, jest główną przyczyną generowania olbrzymich strat w wypadku wystąpienia powodzi o charakterze ekstremalnym. Zaniechano inwestycji o charakterze przeciwpowodziowym, głównie budowy zbiorników retencyjnych i polderów przeznaczonych pod zalew przy dużych wezbraniach powodziowych. Nie realizowano także żadnego kompleksowego programu obrony przed suszą w wyniku przyjęcia założeń, że taką obroną mogą być wielozadaniowe duże zbiorniki retencyjne, pracujące zarówno dla ograniczania wezbrań powodziowych, jak i alimentujące rzeki w okresie suszy. Założenia te okazały się porażką, gdyż całkowita pojemność zbiorników retencyjnych wynosząca 5,7% średniego rocznego odpływu nie zapewnia możliwości skutecznego reagowania na występujące lokalnie deficyty wody w okresach suszy oraz możliwości ograniczania skutków nadmiaru wód w okresach wezbrań. Rezerwa powodziowa stanowi tylko część całkowitej pojemności zbiorników wielozadaniowych, więc ich wpływ na redukcję fal powodziowych w dużym stopniu zależy od poprawności gospodarki wodnej na zbiornikach w okresie wezbrań. Główną funkcją brakujących w systemie ochrony przeciwpowodziowej zbiorników suchych (polderów) jest natomiast obniżenie ekstremum fali i długotrwałe zatrzymanie wód wezbraniowych.

- Uchwała nr 213 Rady Ministrów z dnia 6 listopada 2015 r. w sprawie zatwierdzenia „**Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020**” (M.P. z 2015 r., poz.1207)

Wśród celów szczegółowych Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020 wymienia się:

E.II	<p><i>Włączenie leśnictwa i łowiectwa do dalszych działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej.</i></p> <p><i>Lasy stanowią ponad 60% powierzchni obszarów chronionych, są ostoją różnorodności biologicznej i gwarantem ciągłości funkcji przyrodniczych. Gospodarka leśna zakłada wielofunkcyjny charakter lasów i dąży do właściwego zrównoważenia swoich celów. W związku z powyższym, ważne, jest aby w gospodarce leśnej doskonalić zasady zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej przez włączenie do planów urządzania lasu celów jej ochrony zgodnie z ustawą o ochronie przyrody.</i></p> <p><i>Planowanie powinno dotyczyć zarówno lasów państwowych, jak i lasów innej własności. Ważne jest pozostawienie w maksymalnym stopniu lasów na obszarach chronionych najwyższej rangi naturalnym procesom ekologicznym, jak i realizacja zrównoważonego użytkowania sprzyjającego ochronie siedlisk i gatunków. Inną ważną kwestią jest wypracowanie zasad zrównoważonego pozyskiwania gatunków ze stanu dzikiego w łowiectwie. Wymaga to udoskonalenia systemu monitorowania i weryfikacji zasad gospodarowania dzikimi populacjami gatunków objętych ochroną częściową oraz gatunków łownych. Uregulowania i wdrożenia w systemie prawnym i kodeksach dobrych praktyk wymagają też zasady uwzględniania zmian populacyjnych poszczególnych gatunków łownych, szacowania ich zasobów i oceny wpływu eksploatacji gatunków na ich lokalne populacje oraz inne walory przyrodnicze.</i></p>
-------------	--

49.	Zwiększenie możliwości retencyjnych w ekosystemach leśnych	Kontynuacja działań podjętych w latach 2009-2014 związanych z budową zbiorników i urządzeń małej retencji wodnej w lasach na terenach nizinnych i górskich. Mimo zrealizowania ponad 4 tys. obiektów w poprzednich latach, potrzeby w tym zakresie są nadal ogromne. Kontynuacja zadania ma istotne znaczenie nie tylko dla poprawy warunków siedliskowych drzewostanów leśnych, w tym chronionych, ale także dla łagodzenia skutków zmian klimatu.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe	Objętość retencjonowanej wody (m ³) Liczba wybudowanych/zmodernizowanych urządzeń małej retencji wodnej w lasach
-----	--	---	---	---

E.IV	<p>Włączenie gospodarki wodnej do dalszych działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej.</p> <p>Wzmocnienie działań na rzecz osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu wód, a także ekosystemów wodnych i od wód zależnych jest warunkiem zachowania różnorodności biologicznej. Należy podjąć działania minimalizujące zagrożenia wynikające z eksploatacji kruszywa z koryt rzecznych, niewłaściwej lub niepotrzebnie wykonywanej regulacji rzek (czasem bez ich analizy wpływu na środowisko przyrodnicze), niewłaściwie planowanej i realizowanej ochrony przeciwpowodziowej (budowa i utrzymywanie wałów przeciwpowodziowych zamiast tworzenia polderów, budowa wielkich zbiorników przeciwpowodziowych) itp.</p>			
58.	Opracowanie i wdrożenie wytycznych (zasad dobrej praktyki) w zakresie ochrony różnorodności biologicznej w projektowaniu, budowie i eksploatacji inwestycji hydrotechnicznych	Inwestycje hydrotechniczne w znaczący sposób oddziałują na różnorodność biologiczną, a stosowane rozwiązania projektowe i ich realizacja, często w niewystarczający sposób, uwzględniają potrzeby jej ochrony. Konieczne jest zatem opracowanie i wdrożenie do praktyki stosownych wytycznych w tym zakresie.	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej	Opracowanie wytycznych dla inwestycji hydrotechnicznych
59.	Opracowanie i wdrożenie zasad renaturalizacji małych cieków wodnych zamienionych na proste kanały melioracyjne	Problemy ekologiczne związane z pracami melioracyjnymi są ogromne, zwłaszcza konsekwencje prostowania tysięcy km małych cieków wodnych zamienionych w kanały dla szybszego odprowadzania wody z terenów rolniczych. Celem zadania jest upowszechnienie ekologicznego podejścia do kształtowania systemów melioracji.	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej samorządy województw	Długość (km) zrenaturyzowanych cieków wodnych / w stosunku do długości cieków skanalizowanych

- Uchwała Nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia **Strategii "Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - perspektywa do 2020 r."** (M.P. z 2014 r., poz.469)

Strategia "Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - perspektywa do 2020 r." przewiduje w zakresie gospodarki wodnej i gospodarki wodno-ściekowej, iż:

Odpowiednia gospodarka wodami wiąże się również z właściwym gospodarowaniem przestrzenią. Dotyczy to w szczególności prognozowanego zwiększenia się częstotliwości i intensywności występowania powodzi, suszy i deficytu wody. Istotne będzie wypracowanie metod zabezpieczenia przed powodzią (np.: poldery, "przestrzeń dla rzeki"). Poważnym wyzwaniem dla gospodarki wodnej będzie ekspansja przestrzenna zabudowy mieszkaniowej, przemysłowej i usługowej w strefach podmiejskich, przyczyniająca się do wzmożonego wykorzystania zasobów wodnych i postępującej ich degradacji, a także intensyfikacji zmian reżimu odpływu wody. Niezwykle istotnymi narzędziami w tym zakresie będą wykonane dla obszarów dorzeczy plany zarządzania ryzykiem powodziowym oraz ich uwzględnienie w dokumentach planistycznych jednostek samorządu terytorialnego, zwiększenie retencjonowania wód, a także wprowadzenie odpowiedniej polityki gospodarowania przestrzenią w zakresie ograniczania wykorzystania terenów leśnych służących ochronie przeciwpowodziowej. Plany zarządzania ryzykiem powodziowym będą stanowiły kompleksowe narzędzie, które ma minimalizować ryzyko występowania i skutków powodzi.

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej będą kontynuowane działania inwestycyjne koncentrujące się na usuwaniu związków azotu i fosforu oraz zanieczyszczeń bakteriologicznych. Istotne dla jakości wód w Polsce będą zmiany w rolnictwie (nawożenie, melioracje) w kierunku stosowania tzw. dobrych praktyk rolniczych. Aby zapewnić dostępność wody, wzorce produkcji w przemyśle powinny być ukierunkowane na zmniejszanie wodochłonności (zamknięte obiegi wody) oraz odpowiednie opłaty za korzystanie z wody.

3. Retencja jako przedmiot regulacji w polskim systemie prawnym

3.1. Przepisy prawa wodnego

Do pojęcia „retencji wód” odwołuje się w polskim systemie prawnym, spośród aktów rangi ustawowej, przede wszystkim ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2020 r., poz. 310).

Do instrumentów ochrony i zwiększania retencji zawartych w tej ustawie zaliczyć można instytucje prawne takie jak:

3.1.1. Klauzula zastrzeżenia dopełnienia określonych czynności¹⁴ związanych z retencją w pozwoleniu wodnoprawnym

Zgodnie z art. 403 ust. 6 pkt 2-4 tej ustawy, jeżeli jest to konieczne dla szczegółowego określenia warunków i zakresu korzystania z wód, utrzymywania wód lub projektowania, wykonywania, lub utrzymywania urządzeń wodnych, lub uprawnień osób trzecich, w pozwoleniu wodnoprawnym można dodatkowo ustalić obowiązki:

- wykonania robót lub uczestniczenia w kosztach projektowania, wykonywania lub utrzymania urządzeń wodnych stosownie do odnoszonych lub prognozowanych korzyści;
- wykonania robót lub uczestniczenia w kosztach utrzymania wód stosownie do wzrostu tych kosztów w związku z wykonywaniem tego pozwolenia;
- odtworzenia retencji przez budowę służących do tego celu urządzeń wodnych lub realizację innych przedsięwzięć, jeżeli w związku z wykonywaniem pozwolenia wodnoprawnego nastąpi zmniejszenie naturalnej lub sztucznej retencji wód śródlądowych.

3.1.2. Pozwolenie wodnoprawne dla robót skutkujących zmniejszeniem naturalnej retencji terenowej

W myśl art. 403 ust.2 pkt 18-20 PW, w dostosowaniu do rodzaju działalności, której dotyczy pozwolenie wodnoprawne, w pozwoleniu wodnoprawnym ustala się m.in.:

- opis robót lub obiektów budowlanych mających wpływ na zmniejszenie naturalnej retencji terenowej;
- pojemność naturalnej retencji terenowej wyrażoną w m3 na rok;

¹⁴ [Klauzula zastrzeżenia dopełnienia określonych czynności] Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 25 października 2017 r. II SA/Kr 1014/17: W art. 162 § 2 k.p.a. wprowadzono tryb uchylania decyzji, która została wydana z zastrzeżeniem dopełnienia określonych czynności, a adresat tego aktu nie dopełnił tych czynności w wyznaczonym terminie. Pod pojęciem "zastrzeżenia dopełnienia określonych czynności" kryje się klauzula zlecenia. Jest to klauzula dodatkowa, która jest wprowadzana do treści decyzji na podstawie przepisów szczególnych. Zlecenie jest w rzeczywistości nałożeniem dodatkowych obowiązków na adresata aktu, które wiążą się czy też są warunkiem uprawnienia przyznanego w rozstrzygnięciu decyzji. Te dodatkowe obowiązki mogą polegać na spowodowaniu pewnego zdarzenia, wywołaniu określonego skutku lub podjęciu określonych działań albo powstrzymaniu się przed określonymi działaniami, np. zakazie sprzedaży wskazanych w decyzji produktów pewnym kategoriom jednostek.

- ilość wód opadowych i roztopowych oraz średnią ilość wód opadowych i roztopowych odprowadzanych do urządzeń do retencjonowania wody z terenów uszczelnionych wyrażoną w m3 na rok.

Wymagania powyższe nawiązują do wymogu uzyskania pozwolenia wodnoprawnego dla szczególnego korzystania z wód (art. 389 pkt 2 PW), którym, zgodnie z art. 34 pkt PW jest również wykonywanie na nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem, mających wpływ na zmniejszenie naturalnej retencji terenowej przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej na obszarach nieujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej.

3.1.3. Pierwszeństwo w uzyskaniu pozwolenia wodnoprawnego

Zgodnie z art. 393. ust.1-3 PW, jeżeli o wydanie pozwolenia wodnoprawnego ubiega się kilka zakładów, których działalność wzajemnie się wyklucza z powodu stanu zasobów wodnych, pierwszeństwo w uzyskaniu pozwolenia wodnoprawnego mają zakłady, które będą pobierać wodę w celu zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, następnie zakłady, których korzystanie z wód przyczyni się do zwiększenia naturalnej lub sztucznej retencji wód lub poprawy stosunków biologicznych w środowisku wodnym, a w dalszej kolejności właściciele oraz posiadacze samoistni i zależni innych obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej w rozumieniu art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym.

Jeżeli jednym z zakładów ubiegających się o wydanie pozwolenia wodnoprawnego jest właściciel urządzenia wodnego koniecznego do realizacji tego pozwolenia, pierwszeństwo w uzyskaniu pozwolenia przysługuje temu zakładowi. Pierwszeństwo powyższe przysługuje także zakładowi wskazanemu przez właściciela urządzenia wodnego, o ile o pozwolenie wodnoprawne nie ubiegają się zakłady, które będą pobierać wodę w celu zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, lub zakłady, których korzystanie z wód przyczyni się do zwiększenia naturalnej lub sztucznej retencji lub poprawy stosunków biologicznych w środowisku wodnym.

3.1.4. Wyłączenia z obowiązku wydania pozwolenia wodnoprawnego lub przyjęcia zgłoszenia wodnoprawnego dla niektórych działań zwiększających retencję wód

Zgodnie z art. 395 PW, pozwolenia wodnoprawnego albo zgłoszenia wodnoprawnego nie wymaga m.in.:

- zatrzymywanie wody w rowach, jeżeli zasięg oddziaływania nie wykracza poza granice terenu, którego zakład jest właścicielem;
- hamowanie odpływu wody z obiektów drenarskich, jeżeli zasięg oddziaływania nie wykracza poza granice terenu, którego zakład jest właścicielem;
- przechwytywanie wód opadowych lub roztopowych za pomocą urządzeń melioracji wodnych, jeżeli zasięg oddziaływania nie wykracza poza granice terenu, którego zakład jest właścicielem.

3.1.5. Uproszczenia w procedurach związanych z wykonaniem urządzeń wodnych związanych z retencją

Zgodnie z art.394 ust.1 pkt 9-11 PW:

- wykonanie stawów, które nie są napełniane w ramach usług wodnych, ale wyłącznie wodami opadowymi lub roztopowymi lub wodami gruntowymi o powierzchni nieprzekraczającej 1000 m² i głębokości nieprzekraczającej 3 m od naturalnej powierzchni terenu o zasięgu oddziaływania niewykraczającym poza granice terenu, którego zakład jest właścicielem;
- przebudowa rowu polegająca na wykonaniu przepustu lub innego przekroju zamkniętego na długości nie większej niż 10 m;
- przebudowa lub odbudowa urządzeń odwadniających zlokalizowanych w pasie drogowym dróg publicznych, obszarze kolejowym, na lotniskach lub lądowiskach,

nie wymaga pozwolenia wodnoprawnego, a wymaga zgłoszenia wodnoprawnego.

3.1.6. Ewidencjonowanie wód retencjonowanych w procesie eksploatacji budowli piętrzącej - instrukcja gospodarowania wodą, dziennik gospodarowania wodą

Stosownie do art. 407 ust.3 PW , w przypadku piętrzenia śródlądowych wód powierzchniowych za pomocą budowli piętrzącej o wysokości piętrzenia powyżej 1 m oraz wyposażonej w urządzenia umożliwiające regulowanie przepływu lub zależnego od siebie korzystania z wód przez kilka zakładów, do wniosku o wydanie pozwolenia wodnoprawnego załącza się instrukcję gospodarowania wodą. Zgodnie z art. 409a PW, instrukcję gospodarowania wodą zatwierdza się w pozwoleniu wodnoprawnym na korzystanie z wód i doręcza się wszystkim zakładom, których dotyczy ta instrukcja, oraz właścicielowi wód.

Zakres instrukcji gospodarowania wodą określa rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 21 sierpnia 2019 r. w sprawie zakresu instrukcji gospodarowania wodą (Dz. U. 2019, poz.1725). Zgodnie z §3 rozporządzenia, instrukcję dla budowli piętrzących opracowuje się z uwzględnieniem normalnych warunków użytkowania, warunków użytkowania w okresie powodzi oraz warunków użytkowania w okresie suszy. Do zagadnienia retencji nawiązuje bezpośrednio §9 ust.3, stanowiący, iż w przypadku energetycznego wykorzystywania obiektów kaskady instrukcja dla kaskady zbiorników wodnych lub stopni wodnych zawiera dodatkowo informacje na temat energetycznego wykorzystania wody, z uwzględnieniem technologicznych i awaryjnych przerw w pracy elektrowni, retencjonowania wód oraz przepuszczania wody przez urządzenia upustowe zbiorników wodnych lub stopni wodnych.

Zgodnie z art. 189 ust.1 i 2 PW użytkownik budowli piętrzącej wyposażonej w urządzenia umożliwiające regulowanie przepływu, w tym turbiny wodne, o wysokości piętrzenia powyżej 1 m i przepływie średnim rocznym (SSQ) powyżej 1,0 m³/s, jest obowiązany do prowadzenia dziennika gospodarowania wodą. W dzienniku gospodarowania wodą zamieszcza się w szczególności:

- 1) odczyty wodowskazowe;
- 2) ilość retencjonowanej wody;

- 3) dopływ do budowli piętrzącej;
- 4) odpływ z budowli piętrzącej;
- 5) pobory wody przez poszczególne zakłady.

Obowiązek prowadzenia dziennika nie dotyczy użytkownika budowli piętrzącej o stałym progu bez możliwości sterowania odpływem lub wyposażonej w samoczynne upusty.

3.1.7. Ustalanie stawek opłat za usługi wodne, w tym za pobór wód lub wprowadzanie ścieków, przy uwzględnieniu: dostępności i potrzeb dotyczących zasobów wodnych, potrzeby retencjonowania wody, racjonalnego gospodarowania zasobami wód opadowych lub roztopowych. Możliwość różnicowania stawek w zależności od przeznaczenia pobranej wody oraz części obszaru państwa.

Zgodnie z art.277 ust.1 i 2 PW, Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, jednostkowe stawki opłat za usługi wodne. Rada Ministrów, wydając to rozporządzenie:

- 1) uwzględnia m.in.:
  - a) wielkość zasobów wodnych możliwych do wykorzystania w poszczególnych dorzeczach oraz koszt uzyskania wód z tych zasobów, dostępność zasobów środowiska, wymogi ochrony środowiska i stopień degradacji poszczególnych obszarów i zasobów, wynikające z dotychczasowych form korzystania ze środowiska,
  - b) potrzebę zapewnienia szczególnej ochrony zasobów wód podziemnych i wód jezior,
  - c) potrzebę racjonalnego gospodarowania zasobami wód opadowych lub roztopowych,
  - d) potrzebę retencjonowania wody,
- 2) może zróżnicować wysokość stawek opłat m.in. w zależności od:
  - a) jakości i rodzaju pobranej wody oraz jej przeznaczenia,
  - b) części obszaru państwa.

3.1.8. Opłata za zmniejszenie retencji terenowej. Zależność stawki jednostkowej opłaty od poziomu kompensacji retencyjnej

W myśl art. 34 pkt 4 PW wykonywanie na nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem, mających wpływ na zmniejszenie naturalnej retencji terenowej przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej na obszarach nieujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej, jest klasyfikowane jako szczególne korzystanie z wód.

Regulacje w tym zakresie zostały wprowadzone przez obowiązującą ustawę – Prawo wodne od 1.01.2018 r. i nie miały wcześniej odpowiednika.

Zgodnie z art. 269 ust.1 PW za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej na skutek wykonywania ww. robót uiszcza się opłatę za usługi wodne. Opłaty nie ponosi się za jezdnie dróg publicznych oraz drogi kolejowe, z których wody opadowe lub roztopowe są odprowadzane do wód lub do ziemi przy pomocy urządzeń wodnych umożliwiających retencję lub infiltrację tych wód.

Wysokość ww. opłaty zależy odpowiednio od wielkości powierzchni uszczelnionej, rozumianej jako powierzchnia zabudowana wyłączona z powierzchni biologicznie czynnej oraz zastosowania kompensacji retencyjnej (art. 270 ust.7 PW).

Wysokość opłaty za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej na skutek wykonywania na nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem mających wpływ na zmniejszenie tej retencji przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej na obszarach nieujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej ustala się jako iloczyn jednostkowej stawki opłaty, wyrażonej w m² wielkości utraconej powierzchni biologicznie czynnej oraz czasu wyrażonego w latach (art. 270 ust.8 PW).

Zgodnie z § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2017 r. w sprawie jednostkowych stawek opłat za usługi wodne (Dz. U. 2019, poz. 2452) jednostkowe stawki opłat za usługi wodne za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej na skutek wykonywania na nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem mających wpływ na zmniejszenie tej retencji przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej na obszarach nieujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej wynoszą:

- 1) bez urządzeń do retencjonowania wody z powierzchni uszczelnionych trwale związanych z gruntem - 0,50 zł za 1 m² na 1 rok;
- 2) z urządzeniami do retencjonowania wody z powierzchni uszczelnionych o pojemności:
  - a) do 10% odpływu rocznego z powierzchni uszczelnionych trwale związanych z gruntem - 0,30 zł za 1 m² na 1 rok,
  - b) od 10 do 30% odpływu rocznego z obszarów uszczelnionych trwale związanych z gruntem - 0,15 zł za 1 m² na 1 rok,

- c) powyżej 30% odpływu rocznego z powierzchni uszczelnionych trwale związanych z gruntem - 0,05 zł za 1 m² na 1 rok.

3.1.9. Zwolnienie z opłat stałych za usługi wodne korzystania z wód służącego wspieraniu retencji

Zgodnie z art.270 ust.2 i 2a PW opłaty stałej nie ponosi się za pobór wód do celów rolniczych lub leśnych na potrzeby nawadniania gruntów i upraw, jak też do celów ochrony przyrody w lasach lub ochrony przeciwpożarowej lasu.

3.1.10. Uzależnienie wysokości opłat za usługi wodne za odprowadzanie do wód - wód opadowych lub roztopowych od istnienia urządzeń do retencjonowania wody z terenów uszczelnionych

Stosownie do treści art. 35 ust.3 pkt 7 PW, odprowadzanie do wód - wód opadowych lub roztopowych ujętych w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacji deszczowej służące do odprowadzania opadów atmosferycznych albo systemy kanalizacji zbiorczej w granicach administracyjnych miast posiada status „usługi wodnej”.

Art. 270 ust. 11 PW stanowi, iż opłata za usługi wodne tego rodzaju składa się z opłaty stałej oraz opłaty zmiennej zależnej od istnienia urządzeń do retencjonowania wody z terenów uszczelnionych.

Wysokość opłaty stałej ustala się w takim przypadku jako iloczyn jednostkowej stawki opłaty, czasu wyrażonego w dniach i określonej w pozwoleniu wodnoprawnym albo w pozwoleniu zintegrowanym maksymalnej ilości wód, wyrażonej w m³/s, odprowadzanych do wód (art. 271 ust.4 PW).

Zgodnie zaś z art. 272 ust. 5 PW, wysokość opłaty zmiennej ustala się jako iloczyn jednostkowej stawki opłaty, ilości odprowadzonych wód, wyrażonej w m³, i czasu, wyrażonego w latach, z uwzględnieniem istnienia urządzeń do retencjonowania wody z terenów uszczelnionych oraz ich pojemności.

Paragraf 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2017 r. w sprawie jednostkowych stawek opłat za usługi wodne (Dz. U. 2017, poz. 2502 ze zm.) stanowi, iż jednostkowe stawki opłat za usługi wodne w formie opłaty zmiennej za odprowadzanie do wód - wód opadowych lub roztopowych ujętych w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacji deszczowej służące do odprowadzania opadów atmosferycznych w granicach administracyjnych miast wynoszą:

- 1) bez urządzeń do retencjonowania wody z terenów uszczelnionych - 0,75 zł za 1 m³ na 1 rok;
- 2) z urządzeniami do retencjonowania wody o pojemności:
  - a) do 10% odpływu rocznego z terenów uszczelnionych - 0,625 zł za 1 m³ na 1 rok,
  - b) powyżej 10% odpływu rocznego z terenów uszczelnionych - 0,50 zł za 1 m³ na 1 rok,
  - c) powyżej 20% odpływu rocznego z terenów uszczelnionych - 0,375 zł za 1 m³ na 1 rok,
  - d) powyżej 30% odpływu rocznego z terenów uszczelnionych - 0,075 zł za 1 m³ na 1 rok.

3.1.11. Możliwość wprowadzenia, w przypadku wprowadzenia stanu klęski żywiołowej, w celu zapobieżenia skutkom powodzi, czasowego ograniczenia w korzystaniu z wód, zmiany sposobu gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych oraz zawieszenia w tym celu uprawnień wynikających z pozwoleń wodnoprawnych

Zgodnie z art.31 ust.5-6 PW, w przypadku wprowadzenia stanu klęski żywiołowej, w celu zapobieżenia skutkom powodzi lub suszy, wojewoda może, w drodze aktu prawa miejscowego, wprowadzić czasowe ograniczenia w korzystaniu z wód, w szczególności w zakresie poboru wód lub wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, a także zmiany sposobu gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych. Wprowadzenie czasowych ograniczeń zawiesza wykonywanie uprawnień wynikających z pozwoleń wodnoprawnych.

Za szkody powstałe na skutek wprowadzenia czasowego ograniczenia w korzystaniu z wód lub zmiany sposobu gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych oraz za szkody powstałe na skutek zawieszenia wykonywania uprawnień wynikających z pozwoleń wodnoprawnych zakładom nie przysługuje odszkodowanie.

3.1.12. Zakaz zmiany stanu wody i odprowadzania wody. Nakaz przywrócenia zakłóconych stosunków wodnych na gruncie.

Zgodnie z art. 234-235 PW właściciel gruntu co do zasady nie może:

- 1) zmieniać kierunku i natężenia odpływu znajdujących się na jego gruncie wód opadowych lub roztopowych ani kierunku odpływu wód ze źródeł - ze szkodą dla gruntów sąsiednich;
- 2) odprowadzać wód oraz wprowadzać ścieków na grunty sąsiednie.

Na właścicielu gruntu ciąży obowiązek usunięcia przeszkód oraz zmian w odpływie wody, powstałych na jego gruncie na skutek przypadku lub działania osób trzecich, ze szkodą dla gruntów sąsiednich. Jeżeli spowodowane przez właściciela gruntu zmiany stanu wody na gruncie szkodliwie wpływają na grunty sąsiednie, wójt, burmistrz lub prezydent miasta, z urzędu lub na wniosek, w drodze decyzji, nakazuje właścicielowi gruntu przywrócenie stanu poprzedniego lub wykonanie urządzeń zapobiegających szkodom, ustalając termin wykonania tych czynności. Nakaz taki nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia wodnoprawnego albo dokonania zgłoszenia wodnoprawnego, jeżeli są wymagane. Postępowania w sprawie decyzji nakazującej przywrócenie stanu poprzedniego lub wykonanie urządzeń zapobiegających szkodom nie wszczyna się, jeżeli upłynęło 5 lat od dnia, w którym właściciel gruntu sąsiedniego dowiedział się o szkodliwym oddziaływaniu na jego grunt.

Właściciele gruntów mogą, w drodze pisemnej ugody, ustalić zmiany stanu wody na gruntach, jeżeli zmiany te nie wpłyną szkodliwie na inne nieruchomości lub na gospodarkę wodną. Uгода nie może dotyczyć wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi.

3.1.13. Stosowanie przepisów o melioracjach wodnych budowli wstrzymujących erozję wodną, fitomelioracji oraz agromelioracji, systemów przeciwoerozyjnych.

Zgodnie z art. 195 PW melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy. Urządzeniami melioracji wodnych są (art. 197 PW):

- 1) rowy wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie,
- 2) drenowania,
- 3) rurociągi,
- 4) stacje pomp służące wyłącznie do celów rolniczych,
- 5) ziemne stawy rybne,
- 6) groble na obszarach nawadnianych,
- 7) systemy nawodnień grawitacyjnych,
- 8) systemy nawodnień ciśnieniowych

- jeżeli służą celom, o których mowa w art. 195.

Przepisy dotyczące urządzeń melioracji wodnych stosuje się odpowiednio do:

- 1) budowli wstrzymujących erozję wodną;
- 2) dróg dojazdowych niezbędnych do użytkowania obszarów zmeliorowanych;
- 3) fitomelioracji oraz agromelioracji;
- 4) systemów przeciwoerozyjnych;
- 5) zagospodarowania zmeliorowanych trwałych łąk lub pastwisk;
- 6) zagospodarowania nieużytków przeznaczonych na trwałe łąki lub pastwiska.

W myśl art. 198 PW, przy planowaniu, wykonywaniu oraz utrzymywaniu urządzeń melioracji wodnych należy kierować się potrzebą zachowania zróżnicowanych biocenoz polnych i łąkowych, koniecznością osiągnięcia dobrego stanu wód oraz koniecznością osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz w art. 61.

Wykonywanie urządzeń melioracji wodnych należy do właścicieli gruntów. Urządzenia melioracji wodnych mogą być wykonywane na koszt Skarbu Państwa, w tym przy udziale środków publicznych, o których mowa w ust. 3, za zwrotem, w formie opłaty melioracyjnej, części kosztów przez właścicieli gruntów, na które te urządzenia wywierają korzystny wpływ. Urządzenia wodne inne niż urządzenia melioracji wodnych, służące celom, o których mowa w art. 195, mogą być wykonywane na koszt osób prawnych lub osób fizycznych, a także współfinansowane z:

- 1) publicznych środków wspólnotowych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1465 i 2020);

- 2) innych środków publicznych, na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1295 i 2020) oraz w przepisach ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2018 r. poz. 1431 i 1544 oraz z 2019 r. poz. 60, 730, 1572 i 2020). Rozstrzygnięcia w sprawach wykonania urządzeń melioracji wodnych na koszt Skarbu Państwa, dokonuje, w drodze decyzji, właściwy organ Wód Polskich w uzgodnieniu z właściwym wojewodą, na wniosek zainteresowanych właścicieli gruntów.

Stosownie do art. 17 ust.1 pkt 3 lit.a) PW, przepisy ustawy dotyczące urządzeń wodnych stosuje się odpowiednio do urządzeń melioracji wodnych niezaliczonych do urządzeń wodnych.

Zgodnie z art. 64 PW jednolita część wód powierzchniowych może zostać wyznaczona jako sztuczna lub silnie zmieniona, jeżeli zmiana jej cech hydromorfologicznych konieczna dla osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego miałaby znaczące negatywne oddziaływanie na regulację stosunków wodnych, ochronę przed powodzią lub suszą oraz melioracje wodne odwadniające lub nawadniające.

3.1.14. Uzgadnianie przez Wody Polskie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w zakresie melioracji wodnych na gruntach wykorzystywanych na cele rolne i leśne

Zgodnie z art. 240 ust.4 pkt 17 PW, zarządy zlewni dokonują uzgodnienia, o którym mowa w art. 53 ust. 4 pkt 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, tj. uzgodnienia w zakresie decyzji w sprawie ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego - w zakresie melioracji wodnych, w odniesieniu do gruntów wykorzystywanych na cele rolne i leśne w rozumieniu przepisów o gospodarce nieruchomościami. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio do decyzji o warunkach zabudowy (art.64 ust.1 u.p.z.p.)

3.2. Przepisy o ochronie przyrody

Do zagadnień retencji wód odnoszą się również przepisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2020, poz.55).

3.2.1. Powiązane z retencją zakazy obowiązujące na terenie parku krajobrazowego i obszaru chronionego krajobrazu

Wedle art. 17 ust. 1 u.o.p., w parku krajobrazowym mogą być wprowadzone m.in. zakazy:

- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwośuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych

Zgodnie z art. 24 ust.1 u.o.p, na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone m.in. zakazy:

- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwośuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

3.2.2. Ochrona i wzmacnianie retencji jako przedmiot działań w projekcie planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego

Zgodnie z § 17 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz.794), zakres ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych, w zależności od zakresu tych dokumentów, wynika z potrzeb ochrony przyrody i walorów krajobrazowych i obejmuje w szczególności:

- zachowanie ekosystemów cennych pod względem przyrodniczym, w szczególności bagiennych, oczek wodnych i starorzeczy;
- stosunki wodne, w tym gospodarowanie wodami i ochronę przeciwpowodziową;
- gospodarkę rolną, leśną i rybacką, w tym w zależności od potrzeb: kierunki i zasady kształtowania przestrzeni produkcyjnej, wskazanie obszarów, które powinny być zalesione, oraz obszarów wyłączonych z zalesiania; szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczanie ich użytkowania, w tym w zależności od potrzeb: wyłączenie terenów spod zabudowy lub ograniczenia funkcji, parametrów i wskaźników kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu, ograniczanie lokalizacji infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, ograniczanie lokalizacji infrastruktury turystycznej, edukacyjnej i rekreacyjnej, wskazanie zasad ochrony cech zabudowy charakterystycznych dla danego obszaru, tworzenie i kształtowanie terenów zieleni i zadrzewień, wskazanie obszarów dopuszczalnej koncentracji osadnictwa oraz wydobywania kopalin;

W myśl § 34 ww. aktu, sposoby ochrony zasobów, tworów i składników przyrody obejmują m.in.:

- 1) eliminowanie lub ograniczanie źródeł zagrożeń, w szczególności zanieczyszczenia powietrza, wód i gleb, przez eliminowanie lub zapobieganie skażeniom oraz erozji gleb przez promowanie takich sposobów gospodarowania gruntami, aby ograniczać rozmiary erozji gleb,
- 2) zachowanie lub poprawę stosunków wodnych przez:
  - a) ograniczanie nadmiernego odpływu wód,
  - b) zachowanie lub odtwarzanie zbiorników i cieków wodnych oraz ekosystemów wodno-błotnych, w szczególności oczek wodnych i torfowisk,
  - c) gospodarowanie zasobami wodnymi w sposób uwzględniający potrzeby ekosystemów wodnych i wodno-błotnych,
  - d) zachowanie naturalnego charakteru cieków wodnych,
  - e) zachowanie lub przywracanie dobrego stanu ekologicznego wód, w tym różnorodności biologicznej zbiorników i cieków wodnych;
- 3) kształtowanie zagospodarowania przestrzennego w sposób umożliwiający zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz wartości kulturowych, w szczególności przez:

- a) ochronę otwartej przestrzeni przed nadmierną zabudową,
  - b) kształtowanie zalesień w sposób optymalny dla ochrony różnorodności biologicznej i walorów krajobrazowych,
- 5) uwzględnianie potrzeb ochrony przyrody w gospodarce człowieka, w tym w gospodarce rolnej, leśnej, wodnej, rybackiej i turystyce;
- 6) ochronę czynną zasobów, tworów i składników przyrody w warunkach zrównoważonego rozwoju i w uzgodnieniu z właścicielami gruntów, w szczególności przez:
- a) zachowanie lub odtwarzanie różnorodnych siedlisk przyrodniczych, w tym w razie potrzeby, wykonywanie zabiegów ochronnych,
  - b) wzbogacanie zieleni i zadrzewień,
  - c) obejmowanie szczególnymi formami ochrony obszarów i obiektów cennych pod względem przyrodniczym,

3.2.3. Użytki ekologiczne

Zgodnie z art. 42 u.o.p. użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Ustanowienie użytku ekologicznego następuje w drodze uchwały rady gminy. Uchwała rady gminy określa nazwę obszaru, jego położenie, sprawującego nadzór, szczególne cele ochrony, w razie potrzeby ustalenia dotyczące jego czynnej ochrony oraz zakazy właściwe dla tego obiektu, obszaru lub jego części (art. 44 u.o.p.).

W stosunku do użytku ekologicznego mogą być wprowadzone m.in. zakazy (art. 45 u.o.p.):

- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- uszkodzania i zanieczyszczania gleby;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- zmiany sposobu użytkowania ziemi;

3.2.4. Nadzór RDOŚ nad działaniami prowadzonymi na obszarach form ochrony przyrody mającymi znaczenie dla retencji wód. Decyzja określająca warunki prowadzenia działań, w tym związanych z utrzymaniem wód, na obszarach chronionych i w obrębach ochronnych

Stosownie do brzmienia art. 118 u.o.p zgłoszenia regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska wymaga prowadzenie, na obszarach form ochrony przyrody, w obrębach ochronnych wyznaczonych na podstawie ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym, a także w obrębie cieków naturalnych, następujących działań:

- 1) dotyczących utrzymania wód, w rozumieniu art. 227 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne;
- 2) melioracji wodnych;
- 3) innych działań obejmujących roboty ziemne mogące zmienić warunki wodne lub wodno-glebowe.

Zgodnie z art. 227 ust. 3 PW utrzymywanie wód ma na celu zapewnienie:

- 1) ochrony przed powodzią lub usuwania skutków powodzi,
- 2) spływu lodu oraz przeciwdziałania powstawaniu niekorzystnych zjawisk lodowych,
- 3) warunków umożliwiających korzystanie z wód, w tym utrzymywania zwierciadła wody na poziomie umożliwiającym funkcjonowanie urządzeń wodnych, obiektów mostowych, rurociągów, linii energetycznych, linii telekomunikacyjnych oraz innych urządzeń,
- 4) warunków eksploatacyjnych śródlądowych dróg wodnych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 42 (klasyfikacja śródlądowych dróg wodnych) ust. 4 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej,
- 5) działania urządzeń wodnych, w szczególności ich odpowiedniego stanu technicznego i funkcjonalnego
– i nie powinno uniemożliwić osiągnięcia celów środowiskowych określonych w art. 56 (cel środowiskowy dla jednolitych części wód powierzchniowych), art. 57 (cel środowiskowy dla sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych), art. 59 (cel środowiskowy dla jednolitych części wód podziemnych) oraz w art. 61 (cel środowiskowy dla obszarów chronionych), przy uwzględnieniu dopuszczalności nieosiągnięcia celów środowiskowych, o której mowa w art. 66 (dopuszczalność nieosiągnięcia dobrego stanu ekologicznego lub dobrego potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych).

Działaniami składającymi się na utrzymanie wód są m.in., posiadające znaczenie dla retencji wód:

- 1) wykaszanie roślin z dna oraz brzegów śródlądowych wód powierzchniowych;
- 2) usuwanie roślin pływających i korzeniących się w dnie śródlądowych wód powierzchniowych;
- 3) usuwanie drzew i krzewów porastających dno oraz brzegi śródlądowych wód powierzchniowych;

- 4) usuwanie ze śródlądowych wód powierzchniowych przeszkód naturalnych oraz wynikających z działalności człowieka;
- 5) zasypywanie wyrw w brzegach i dnie śródlądowych wód powierzchniowych oraz ich zabudowę biologiczną;
- 6) udrażnianie śródlądowych wód powierzchniowych przez usuwanie zatorów utrudniających swobodny przepływ wód oraz usuwanie namulów i rumoszu;
- 7) remont lub konserwacja stanowiących własność właściciela wód: a) ubezpieczeń w obrębie urządzeń wodnych, b) budowli regulacyjnych;
- 8) rozbiórka lub modyfikacja tam bobrowych oraz zasypywanie nor bobrów lub nor innych zwierząt w brzegach śródlądowych wód powierzchniowych.

Zakłady, które przez wprowadzanie ścieków do wód albo w inny sposób przyczyniają się do wzrostu kosztów utrzymania tych wód, ponoszą taką część kosztów, w jakiej nastąpił ten wzrost. Podziału kosztów, na wniosek właściciela wód, dokonuje, w drodze decyzji, minister właściwy do spraw gospodarki wodnej. Wniosek zawiera uzasadnienie wzrostu kosztów.

Zgłoszenia, o jakim mowa w art.118 u.o.p należy dokonać przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia na realizację inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych, a jeżeli te pozwolenia nie są wymagane - przed rozpoczęciem ww. działań.

RDOŚ służy prawo wniesienia sprzeciwu wobec zamierzonych do prowadzenia działań (art. 118 ust.6 i 7 u.o.p) jeżeli: 1)zgłoszenie dotyczy działań objętych obowiązkiem uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a ta decyzja nie została wydana; 2)prowadzenie działań objętych zgłoszeniem narusza przepisy dotyczące form ochrony przyrody lub obrębów ochronnych wyznaczonych na podstawie ustawy o rybactwie śródlądowym.

W decyzji wyrażającej sprzeciw regionalny dyrektor ochrony środowiska może nałożyć obowiązek uzyskania decyzji o warunkach prowadzenia działań, jeżeli prowadzenie działań może (art. 118 ust.8):

- 1) naruszać przepisy dotyczące form ochrony przyrody lub obrębów ochronnych;
- 2) spowodować pogorszenie stanu środowiska, a w szczególności może znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszarów chronionych, naruszać zakazy w nich obowiązujące, lub znacząco negatywnie oddziaływać na siedliska przyrodnicze, chronione gatunki roślin, zwierząt lub grzybów, lub ich siedliska.

Ponadto, jeżeli prowadzenie działań może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, regionalny dyrektor ochrony środowiska, wydając decyzję, w sprawie sprzeciwu, w której nałożył obowiązek uzyskania decyzji o warunkach prowadzenia działań, stwierdza obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 oraz nakłada obowiązek przedłożenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000. Przepisy art. 97 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko stosuje się odpowiednio.

Zgodnie z art. 118a u.o.p. w decyzji o warunkach prowadzenia działań określa się:

- 1) miejsce prowadzenia działań;

- 2) rodzaj, zakres oraz sposób prowadzenia działań;
- 3) warunki prowadzenia działań, wynikające z konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, a także zapobiegania lub ograniczania oddziaływania planowanych działań na środowisko przyrodnicze;
- 4) termin prowadzenia działań.

W myśl ust.6 ww. artykułu, jeżeli wnioskowany zakres lub sposób prowadzenia działań, o których mowa w art. 118 ust. 1, powodowałby znaczące negatywne oddziaływanie na cele ochrony obszarów chronionych, siedliska przyrodnicze, chronione gatunki roślin, zwierząt lub grzybów, lub ich siedliska, którego nie można wyeliminować lub istotnie ograniczyć przez określenie warunków ich prowadzenia, regionalny dyrektor ochrony środowiska może, za zgodą wnioskodawcy, określić inny od wnioskowanego zakres lub sposób prowadzenia tych działań. W przypadku braku zgody wnioskodawcy regionalny dyrektor ochrony środowiska odmawia wydania decyzji o warunkach prowadzenia działań. Jeżeli stwierdzono obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, regionalny dyrektor ochrony środowiska przeprowadza taką ocenę przed wydaniem decyzji o warunkach prowadzenia działań.

Zgodnie z art.118b u.o.p. nie wymaga zgłoszenia ani wydania decyzji o warunkach ich prowadzenia dokonywanie:

- 1) działań przewidzianych do realizacji w ramach przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzono ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w trakcie której uzgodniono realizację przedsięwzięcia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska;
- 2) rozbiórki i modyfikacji tam bobrowych oraz zasypywania nor bobrów, prowadzonych zgodnie z zezwoleniem, wydanym na podstawie art. 56 ust. 1, 2 lub 2b u.o.p. (zwolnienie z zakazów), lub zarządzeniem, wydanym na podstawie art. 56a;
- 3) działań, o których mowa w art. 227 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne, obejmujących:
  - a) wykaszanie roślin z dna oraz brzegów śródlądowych wód powierzchniowych w terminie od dnia 15 sierpnia do końca lutego,
  - b) usuwanie roślin pływających i korzeniących się w dnie śródlądowych wód powierzchniowych w terminie od dnia 15 sierpnia do końca lutego, poza obszarami Natura 2000, w których przedmiotem ochrony jest siedlisko przyrodnicze nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculon fluitantis*), o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 26 u.o.p.,
  - c) usuwanie drzew, których obwód pnia nie przekracza wielkości, o której mowa w art. 83f ust. 1 pkt 3 u.o.p., i krzewów, których wiek nie przekracza 10 lat, porastających dno oraz brzegi śródlądowych wód powierzchniowych,
  - d) zasypywanie wyrw w brzegach i dnie śródlądowych wód powierzchniowych oraz ich zabudowę biologiczną, realizowane w terminie do 2 lat od momentu ich powstania,

- e) udrażnianie śródlądowych wód powierzchniowych przez usuwanie zatorów utrudniających swobodny przepływ wód,
- f) remont lub konserwację stanowiących własność właściciela wody budowli regulacyjnych oraz ubezpieczeń w obrębie tych budowli lub urządzeń wodnych.

3.3. Przepisy o ochronie gruntów rolnych i leśnych

3.3.1. Kierunki ochrony gruntów rolnych i leśnych związane z ochroną lub zwiększaniem retencji

Zgodnie z art. 3 ust.1 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U.2017, poz.1161) ochrona gruntów rolnych polega m.in. na:

- 1) ograniczaniu przeznaczania ich na cele nierolnicze lub nieleśne;
- 2) rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze;
- 3) zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych;
- 4) ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

W myśl ust.2 tego przepisu, ochrona gruntów leśnych polega na:

- 1) ograniczaniu przeznaczania ich na cele nieleśne lub nierolnicze;
- 2) zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, powstającym wskutek działalności nieleśnej i ruchów masowych ziemi;
- 3) przywracaniu wartości użytkowej gruntem, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej;
- 4) poprawianiu ich wartości użytkowej oraz zapobieganiu obniżania ich produktywności;
- 5) ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Działania te mają charakter prewencyjny lub remediacyjny dla retencji wód na gruntach rolnych i leśnych.

3.3.2. Obowiązek i nakaz przeciwdziałania degradacji gleb

Zgodnie z art. 15 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, właściciel gruntów stanowiących użytki rolne oraz gruntów zrehabilitowanych na cele rolne jest obowiązany do przeciwdziałania degradacji gleb, w tym szczególnie erozji i ruchom masowym ziemi. Starosta, ze względu na ochronę gleb przed erozją i ruchami masowymi ziemi, może, w drodze decyzji, nakazać właścicielowi ww. gruntów zalesienie, zadrzewienie lub zakrzewienie gruntów, lub założenie na nich trwałych użytków zielonych. Właścicielowi gruntów przysługuje zwrot kosztów zakupu niezbędnych nasion i sadzonek ze środków budżetu województwa.

Jeżeli wykonanie nakazu spowoduje szkody wynikające ze zmniejszenia produkcji roślinnej, właścicielowi gruntów przysługuje odszkodowanie ze środków budżetu województwa, wypłacane przez okres 10 lat.

Obowiązek utrzymywania w stanie sprawności technicznej urządzeń przeciwoerozyjnych oraz urządzeń melioracji szczegółowych ciąży na właścicielu gruntów, na których znajdują się te urządzenia.

W razie wystąpienia z winy właściciela innych form degradacji gruntów, w tym również spowodowanej nieprzestrzeganiem przepisów o ochronie roślin uprawnych przed chorobami, szkodnikami i chwastami, wójt, w drodze decyzji, nakazuje właścicielowi gruntów wykonanie w określonym terminie odpowiednich zabiegów. W razie niewykonania decyzji wójt zleca wykonanie zastępcze tych zabiegów na koszt właściciela gruntów, wykorzystując do czasu zwrotu kosztów wykonania zastępczego środki budżetu województwa, o których mowa w art. 22b ust. 1 ustawy..

3.3.3. Rekultywacja gruntów służąca poprawie retencji wód i retencji terenowej

Rekultywacja gruntów (art. 4 pkt 18 u.g.r.o.l.) polega na nadaniu lub przywróceniu gruntom zdegradowanym albo zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg.

Zgodnie z art. 22 ustawy decyzje w sprawach rekultywacji i zagospodarowania określają:

- 1) stopień ograniczenia lub utraty wartości użytkowej gruntów, ustalony na podstawie opinii, o których mowa w art. 28 ust. 5;
- 2) osobę obowiązaną do rekultywacji gruntów;
- 3) kierunek i termin wykonania rekultywacji gruntów;
- 4) uznanie rekultywacji gruntów za zakończoną.

W ww. sprawach decyzje wydaje starosta, po zasięgnięciu opinii: 1)dyrektora właściwego terenowo okręgowego urzędu górniczego - w odniesieniu do działalności górniczej; 2)dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych lub dyrektora parku narodowego - w odniesieniu do gruntów o projektowanym leśnym kierunku rekultywacji; 3)wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Osoby obowiązane do rekultywacji gruntów zawiadamiają starostę, w terminie do dnia 28 lutego każdego roku o powstałych w ubiegłym roku zmianach w zakresie gruntów podlegających rekultywacji.

3.3.4. Ulga w opłatach za wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej przy wyłączeniu gruntów z produkcji w celu budowy zbiorników wodnych

Zgodnie z art. 13 u.g.r.o.l., przy wyłączaniu gruntów z produkcji w celu budowy zbiorników wodnych należność i opłaty roczne określa się proporcjonalnie do udziału osób w eksploatacji tych zbiorników. Jeżeli w eksploatacji zbiorników wodnych, o których mowa w ust. 1, przewiduje się udział osób wykorzystujących wodę na cele produkcji rolniczej, leśnej, wytwarzania energii elektrycznej w elektrowniach wodnych o mocy zainstalowanej nie większej niż 10 MW lub ochrony przeciwpowodziowej, zawiesza się na lat 10 uiszczenie proporcjonalnej części sumy należności i opłat rocznych. Proporcjonalną część sumy należności i opłat rocznych ustala się stosownie do udziału tych osób, określonego w dokumentacji technicznej eksploatacji zbiornika, z tym że ustalony w tej

dokumentacji przepływ nienaruszalny zalicza się do eksploatacji zbiornika dla potrzeb rolnictwa. Zawieszoną część sumy należności i opłat rocznych umarza się po upływie 10 lat. W razie zmniejszenia udziału ww. osób w eksploatacji zbiornika w okresie 10 lat od rozpoczęcia jego eksploatacji, osoby przejmujące część lub całość tego udziału uiszczają należności i opłaty roczne proporcjonalnie do wielkości przejętego udziału w eksploatacji zbiornika w oparciu o protokół zdawczo-odbiorczy.

3.3.5. Obowiązek zdjęcia próchnicznej warstwy gleby i jej wykorzystania na cele poprawy wartości użytkowej gruntów

Stosownie do art. 14 u.g.r.o.l., w razie wyłączenia gruntów z produkcji, w decyzji o wyłączeniu można, po zasięgnięciu opinii wójta, nałożyć obowiązek zdjęcia oraz wykorzystania na cele poprawy wartości użytkowej gruntów próchnicznej warstwy gleby z gruntów rolnych klas I, II, IIIa, IIIb, III, IVa i IV oraz z torfowisk. W razie niewykonania ww. obowiązku osoba wyłączająca grunty z produkcji uiszcza za każdy 1 m³ wykorzystanej niewłaściwie próchnicznej warstwy gleby opłatę w wysokości obowiązującej w dniu wydania decyzji o ustaleniu wysokości opłaty, która wynosi:

- 1) z gleb klasy I i II oraz gleb pochodzenia organicznego - 291,45 zł;
- 2) z gleb pochodzenia mineralnego, zaliczonych do klas III, IIIa i IIIb - 233,16 zł;
- 3) z gleb pochodzenia mineralnego, zaliczonych do klas IVa i IV - 174,87 zł.

3.3.6. Finansowane działań służących retencji wód z dochodów związanych z wyłączeniem gruntów rolnych i leśnych z produkcji

Zgodnie z art. 22c ust.1 pkt 3 i 5 u.g.r.o.l., ze środków budżetu województwa, w zakresie ustalonym w ustawie, finansowane są ochrona, rekultywacja i poprawa jakości gruntów rolnych oraz wypłata odszkodowań przewidzianych ustawą, w szczególności:

- użyźnianie gleb o niskiej wartości produkcyjnej, ulepszanie rzeźby terenu i struktury przestrzennej gleb,
- budowa i renowacja zbiorników wodnych służących małej retencji.

3.4. Przepisy o ochronie środowiska

3.4.1. Retencja jako element ochrony powierzchni ziemi

Stosownie do treści art. 3 pkt 25 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r., poz. 1396 ze zm.), przez powierzchnię ziemi rozumie się :uksztaltowanie terenu, glebę, ziemię oraz wody gruntowe, z tym że:

- a) gleba - oznacza górną warstwę litosfery, złożoną z części mineralnych, materii organicznej, wody glebowej, powietrza glebowego i organizmów, obejmującą wierzchnią warstwę gleby i podglebie,
- b) ziemia - oznacza górną warstwę litosfery, znajdującą się poniżej gleby, do głębokości oddziaływania człowieka,
- c) wody gruntowe - oznaczają wody podziemne w rozumieniu art. 16 pkt 68 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne, które znajdują się w strefie nasycenia i pozostają w bezpośredniej styczności z gruntem lub podglebiem.

Zgodnie z art. 101. ustawy– Prawo ochrony środowiska (, ochrona powierzchni ziemi polega m.in. na:

- 1) racjonalnym gospodarowaniu;
- 2) zachowaniu funkcji środowiskowych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, w tym między innymi:
  - a) produkcji żywności oraz biomasy,
  - b) magazynowaniu, filtrowaniu i przekształcaniu składników odżywczych, substancji i wody,
  - c) podstaw rozwoju życia i różnorodności biologicznej,
- 3) zachowaniu jak najlepszego stanu gleby poprzez zapobieganie:
  - a) erozji wodnej i wietrznej,
  - b) spadkowi zawartości próchnicy glebowej,
  - c) zagęszczaniu, przez co rozumie się wzrost gęstości objętościowej i zmniejszanie porowatości gleby,
  - d) zasoleniu na skutek gromadzenia się w glebie soli rozpuszczalnych,
  - e) działaniom powodującym zakwaszanie;
- 4) minimalizacji stopnia i łagodzeniu skutków zasklepienia gleby poprzez:
  - a) ograniczanie do niezbędnego minimum powierzchni gleby objętej zabudową,
  - b) zachowywanie lub tworzenie powierzchni biologicznie czynnych gleby, zdolnych do łagodzenia degradującego działania terenów zabudowanych i zanieczyszczeń środowiska;
- 5) zapobieganiu ruchom masowym ziemi i ich skutkom;
- 6) przeciwdziałaniu niekorzystnym zmianom naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi polegającym na:

- a) ograniczaniu tworzenia, powstałych w wyniku przemieszczania lub usuwania mas ziemnych i skalnych oraz odpadów wydobywczych, wykopów, wyrobisk, nasypów i zwałowisk,
- b) zapobieganiu niszczeniu gleby, w tym mieszaniu jej poziomów genetycznych, które nie wynika z uprawy gruntów ornych,
- c) zapobieganiu i ograniczaniu niszczenia pokrycia terenu roślinnością,
- d) zapewnieniu racjonalnego wykorzystania przemieszczanych lub usuwanych mas ziemnych i skalnych,
- e) zapewnieniu racjonalnego wykorzystania warstwy próchnicznej gleb, głównie w kierunku odtworzenia i ulepszania gleb,
- f) ponownym kształtowaniu funkcji lub przygotowaniu do pełnienia nowych funkcji terenów, na których występuje niekorzystne przekształcenie naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Wymagania powyższe bierze się pod uwagę przy wydawaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz decyzji o warunkach zabudowy zagospodarowania terenu.

Przepisy ustawy – Prawo ochrony środowiska dotyczące remediacji skupiają się wyłącznie na remediacji zanieczyszczonej powierzchni ziemi.

3.5. Przepisy o lasach

3.5.1. Lasy ochronne, lasy wodochronne

Zgodnie z art. 15 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2020 r., poz. 6), za lasy szczególnie chronione, zwane "lasami ochronnymi", mogą być uznane lasy, które m.in.:

- 1) chronią glebę przed zmywaniem lub wyjąłowieniem, powstrzymują usuwanie się ziemi, obrywanie się skał lub lawin;
- 2) chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulują stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów;
- 3) ograniczają powstawanie lub rozprzestrzenianie się lotnych piasków;
- 4) są trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu;
- 5) są położone:
  - a) w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców,
  - b) w strefach ochronnych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1056 oraz z 2019 r. poz. 1815),
  - c) w strefie górnej granicy lasów.

Stosownie do treści art. 16 tej ustawy, minister właściwy do spraw środowiska, w drodze decyzji, uznaje las za ochronny lub pozbawia go tego charakteru, na wniosek Dyrektora Generalnego, zaopiniowany przez radę gminy - w odniesieniu do lasów stanowiących własność Skarbu Państwa. Starosta, po uzgodnieniu z właścicielem lasu i po zasięgnięciu opinii rady gminy, w drodze decyzji, uznaje las za ochronny lub pozbawia go tego charakteru - w odniesieniu do pozostałych lasów.

Zgodnie z § 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U. Nr 67, poz.337) za ochronne mogą być uznane m.in. lasy, które chronią zasoby wód (lasy wodochronne):

- a) u źródeł rzek i potoków,
- b) wzdłuż rzek, potoków, kanałów, jezior i innych zbiorników wodnych, uznanych za żeglowne i spławne, a także nie uznanych za żeglowne i spławne, wyodrębniane w zależności od ich położenia i charakteru, przy uwzględnieniu, że obejmują:
  - w górach - lasy położone między brzegami wód i najbliższymi liniami naturalnymi w terenie,
  - na nizinach - lasy położone na terenach zalewowych podczas średniej wysokości wody, wokół zbiorników wodnych, lasy położone między brzegiem danego zbiornika a najbliższą linią naturalną w terenie okalającą zbiornik,

- c) na obszarach ochronnych zbiorników wód podziemnych oraz w granicach stref ochronnych ujęć i źródeł wody, wyznaczonych zgodnie z przepisami prawa wodnego,
- d) na siedliskach wilgotnych i bagiennych,

W myśl § 3 rozporządzenia, w lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę leśną w sposób zapewniający ciągłe spełnianie przez nie celów, dla których zostały wydzielone, w szczególności poprzez:

- 1) zachowanie trwałości lasów w drodze:
  - a) dbałości o stan zdrowotny i sanitarny lasów,
  - b) preferowania naturalnego odnowienia lasu,
  - c) ograniczania regulacji stosunków wodnych do prac uzasadnionych potrzebami odnowienia lasu oraz użytkowania sąsiadujących z lasami ochronnymi gruntów nieleśnych,
  - d) ograniczania trwałego odwadniania bagien śródleśnych do przypadków, w których wyniki przeprowadzonych badań i ekspertyz wykluczają niekorzystny wpływ tego zabiegu na stosunki wodne w lasach ochronnych,
- 2) zagospodarowanie i ochronę lasów w drodze:
  - a) kształtowania struktury gatunkowej i przestrzennej lasu zgodnie z warunkami siedliskowymi, w kierunku powiększania różnorodności biologicznej i zwiększania odporności lasu na czynniki destrukcyjne,
  - b) stosowania indywidualnych sposobów zagospodarowania i ochrony poszczególnych drzewostanów,
  - c) ustalania etatu cięć według potrzeb hodowlanych lasu,
  - d) ograniczania stosowania zrębów zupełnych do najłabszych siedlisk leśnych oraz prowadzenia ścinki drzew, zrywki i wywozu drewna w sposób zapewniający w maksymalnym stopniu ochronę gleby i roślinności leśnej,
  - e) zakazu pozyskiwania żywicy i karpiny.

3.5.2. Retencja jako jeden z celów trwale zrównoważonej gospodarki leśnej

Zgodnie z art.7 ust.1 pkt 4 ustawy o lasach, trwale zrównoważoną gospodarkę leśną prowadzi się według planu urządzenia lasu lub uproszczonego planu urządzenia lasu, z uwzględnieniem w szczególności następujących celów: ochrony wód powierzchniowych i głębinowych, retencji zlewni, w szczególności na obszarach wododziałów i na obszarach zasilania zbiorników wód podziemnych.

Cele ten determinuje proces tworzenia planu urządzenia lasu lub uproszczonego planu urządzenia lasu.

3.5.3. Powiększanie zasobów leśnych. Dotacje na pokrycie kosztów zalesienia

Wedle art. 14 ustawy o lasach, powiększanie zasobów leśnych następuje w wyniku zalesienia gruntów oraz podwyższania produktywności lasu w sposób określony w planie urządzenia lasu.

Do zalesienia mogą być przeznaczone nieużytki, grunty rolne nieprzydatne do produkcji rolnej i grunty rolne nieużytkowane rolniczo oraz inne grunty nadające się do zalesienia, a w szczególności:

- 1) grunty położone przy źródłiskach rzek lub potoków, na wododziałach, wzdłuż brzegów rzek oraz na obrzeżach jezior i zbiorników wodnych;
- 2) lotne piaski i wydmy piaszczyste;
- 3) strome stoki, zbocza, urwiska i zapadliska;
- 4) hałdy i tereny po wyeksploatowanym piasku, żwirze, torfie i glinie.

Wielkość zalesień, ich rozmieszczenie oraz sposób realizacji określa krajowy program zwiększania lesistości opracowany przez ministra właściwego do spraw środowiska, zatwierdzony przez Radę Ministrów.

Grunty przeznaczone do zalesienia określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Obowiązek zalesiania gruntów ciąży na nadleśniczych w odniesieniu do gruntów w zarządzie Lasów Państwowych oraz na właścicielach lub użytkownikach wieczystych pozostałych gruntów.

Właściciele lub użytkownicy wieczysti gruntów mogą otrzymać dotacje z budżetu państwa przeznaczone na całkowite lub częściowe pokrycie kosztów zalesienia ww. pozostałych gruntów. Decyzję w sprawie przyznania środków na pokrycie tych kosztów wydaje starosta na wniosek właściciela lub użytkownika wieczystego, po zaopiniowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), z uwzględnieniem przepisów dotyczących pomocy publicznej. Starosta właściwy ze względu na położenie gruntu objętego zalesieniem dokonuje oceny udatności upraw leśnych najpóźniej w piątym roku od zalesienia gruntu oraz przekwalifikuje z urzędu zalesiony grunt na leśny, jeżeli zalesienia gruntu dokonano na podstawie przepisów o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej lub na podstawie przepisów o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, lub na podstawie przepisów o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Starosta może powierzyć, w drodze porozumienia, dokonanie oceny udatności upraw nadleśniczemu.

3.5.4. Obowiązek powszechnej ochrony lasów. Określanie zadań w zakresie ochrony gleby i wód leśnych w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa

Zgodnie z art. 9. ust.1 pkt 3 ustawy o lasach, w celu zapewnienia powszechnej ochrony lasów właściciele lasów są obowiązani do kształtowania równowagi w ekosystemach leśnych, podnoszenia naturalnej odporności drzewostanów, m.in. do ochrony gleby i wód leśnych.

W przypadku niewykonania ww. obowiązków w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, zadania właścicieli lasów określa, w drodze decyzji, starosta (art. 9 ust.2).

3.5.5. Ustalenia związane z retencją w planach urządzenia lasu

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu (Dz. U. z 2012 r., poz.1302) przy sporządzaniu planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu uwzględnia się m.in. (§1):

- 1) wymogi ochrony, urządzenia i użytkowania lasu;
- 2) wymogi ochrony przyrody i krajobrazu oraz ochrony różnorodności biologicznej;
- 3) zasady prowadzenia gospodarki leśnej w lasach ochronnych;
- 4) planowany w aktach prawa miejscowego sposób zagospodarowania lasu i jego otoczenia;
- 5) potrzeby racjonalnego kształtowania i ochrony zasobów wodnych.

Stosownie do treści § 7 ww. rozporządzenia, tryb sporządzania uproszczonego planu urządzenia lasu obejmuje sporządzenie m.in.: zestawienia powierzchni lasów ochronnych, rejestru zawierającego zadania w zakresie gospodarki leśnej. Zadania w zakresie gospodarki leśnej, zestawione oddzielnie dla poszczególnych drzewostanów według działek ewidencyjnych z przeznaczeniem dla poszczególnych właścicieli lasów, obejmują m.in. wskazania dotyczące:

- a) ponownego wprowadzenia roślinności leśnej (upraw leśnych) w lasach w okresie do pięciu lat od usunięcia drzewostanu,
- b) zalesienia gruntów,
- c) przebudowy drzewostanu,
- d) pielęgnowania lasu,
- e) ochrony lasu, w tym ochrony przeciwpożarowej,
- f) ochrony gleb i wód.

3.6. Przepisy fiskalne

3.6.1. Stymulowanie retencji przez wyłączenia z przedmiotu opodatkowania i zwolnienia w podatku od nieruchomości

Zgodnie z art. 2 ust.3 pkt 2 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1170 ze zm.), opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości nie podlegają grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi, z wyjątkiem gruntów pod wodami jezior lub zbiorników sztucznych.

W myśl art. 7 ust.1 pkt 8-10 tej ustawy, zwalnia się od podatku od nieruchomości:

- 1) znajdujące się w parkach narodowych lub rezerwach przyrody i służące bezpośrednio i wyłącznie osiągnięciu celów z zakresu ochrony przyrody:
  - a) grunty położone na obszarach objętych ochroną ścisłą, czynną lub krajobrazową,
  - b) budynki i budowle trwale związane z gruntem;
- 2) będące własnością Skarbu Państwa:
  - a) grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi jezior,
  - b) grunty zajęte pod sztuczne zbiorniki wodne, z wyjątkiem gruntów przekazanych w posiadanie innym podmiotom niż wymienione w art. 212 ust. 1 oraz art. 213 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268 oraz z 2019 r. poz. 125 i 534);
- 3) budowle wałów ochronnych, grunty pod wałami ochronnymi i położone w międzywałach, z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej przez inne podmioty niż spółki wodne, ich związki oraz związki wałowe;
- 4) grunty stanowiące nieużytki, użytki ekologiczne, grunty zadrzewione i zakrzewione, z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

3.6.2. Stymulowanie retencji przez zwolnienia w podatku rolnym

Zgodnie z art. 12 ust.1 pkt 1, 3, 5, 6, 8-10 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 333) zwalnia się od podatku rolnego:

- 1) użytki rolne klasy V, VI i VIz oraz grunty zadrzewione i zakrzewione ustanowione na użytkach rolnych;
- 2) grunty orne, łąki i pastwiska objęte melioracją - w roku, w którym uprawy zostały zniszczone wskutek robót drenarskich;
- 3) grunty gospodarstw rolnych powstałe z zagospodarowania nieużytków - na okres 5 lat, licząc od roku następnego po zakończeniu zagospodarowania;
- 4) grunty gospodarstw rolnych otrzymane w drodze wymiany lub scalenia - na 1 rok następujący po roku, w którym dokonano wymiany lub scalenia gruntów;

- 5) użytki ekologiczne;
- 6) grunty zajęte przez zbiorniki wody służące do zaopatrzenia ludności w wodę;
- 7) grunty pod wałami przeciwpowodziowymi i grunty położone w międzywałach;

3.6.3. Ulga inwestycyjna w podatku rolnym

Zgodnie z art. 13 ustawy o podatku rolnym, podatnikom podatku rolnego przysługuje ulga inwestycyjna z tytułu wydatków poniesionych na:

- 1) budowę lub modernizację obiektów służących ochronie środowiska,
- 2) zakup i zainstalowanie:
  - a) deszczowni,
  - b) urządzeń melioracyjnych i urządzeń zaopatrzenia gospodarstwa w wodę,
  - c) urządzeń do wykorzystywania na cele produkcyjne naturalnych źródeł energii (wiatru, biogazu, słońca, spadku wód)

- jeżeli wydatki te nie zostały sfinansowane w całości lub w części z udziałem środków publicznych.

Ulga inwestycyjna przyznawana jest po zakończeniu inwestycji i polega na odliczeniu od należnego podatku rolnego od gruntów położonych na terenie gminy, w której została dokonana inwestycja - w wysokości 25% udokumentowanych rachunkami nakładów inwestycyjnych.

Ulga z tytułu tej samej inwestycji nie może być stosowana dłużej niż przez 15 lat. Kwota ulgi inwestycyjnej jest odliczana z urzędu w decyzji ustalającej wysokość zobowiązania podatkowego. Podatnicy obowiązani do składania deklaracji na podatek rolny odliczają, określoną w decyzji w sprawie ulgi inwestycyjnej, kwotę przyznanej ulgi od należnego podatku rolnego. Podatnik traci prawo do odliczenia od podatku rolnego niewykorzystanej kwoty ulgi inwestycyjnej w przypadku sprzedaży obiektów i urządzeń, od których przyznana została ta ulga, lub przeznaczenia ich na inne cele.

3.6.4. Zwolnienia od podatku leśnego

Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym (Dz. U. z 2019 r. , poz. 888) zwalnia się od podatku leśnego:

- 1) lasy z drzewostanem w wieku do 40 lat;
- 2) lasy wpisane indywidualnie do rejestru zabytków;
- 3) użytki ekologiczne.

3.7. Przepisy w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz techniczno-budowlane

3.7.1. Wymagania w zakresie terenów (powierzchni) biologicznie czynnych

Zgodnie z art. 3 pkt 22) rozporządzenia Ministra infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2019 r., poz.1065) przez teren biologicznie czynny należy rozumieć teren o nawierzchni urządzonej w sposób zapewniający naturalną wegetację roślin i retencję wód opadowych, a także 50% powierzchni tarasów i stropodachów z taką nawierzchnią oraz innych powierzchni zapewniających naturalną wegetację roślin, o powierzchni nie mniejszej niż 10 m², oraz wodę powierzchniową na tym terenie;

Paragraf 39 ww. rozporządzenia wymaga, by na działkach budowlanych, przeznaczonych pod zabudowę wielorodzinną, budynki opieki zdrowotnej (z wyjątkiem przychodni) oraz oświaty i wychowania co najmniej 25% powierzchni działki było urządzone jako powierzchnia terenu biologicznie czynnego, jeżeli inny procent nie wynika z ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W myśl § 40. ust.1 rozporządzenia, w zespole budynków wielorodzinnych objętych jednym pozwoleniem na budowę należy, stosownie do potrzeb użytkowych, przewidzieć place zabaw dla dzieci i miejsca rekreacyjne dostępne dla osób niepełnosprawnych, przy czym co najmniej 30% tej powierzchni powinno znajdować się na terenie biologicznie czynnym, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Zgodnie z art. 15 ust.2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293) w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego określa się obowiązkowo, m.in. (pkt 3, 5, 6):

- zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu;
- wymagania wynikające z potrzeb kształtowania przestrzeni publicznych;
- zasady kształtowania zabudowy oraz wskaźniki zagospodarowania terenu, maksymalną i minimalną intensywność zabudowy jako wskaźnik powierzchni całkowitej zabudowy w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, minimalny udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, maksymalną wysokość zabudowy, minimalną liczbę miejsc do parkowania w tym miejsca przeznaczone na parkowanie pojazdów zaopatrzonych w kartę parkingową i sposób ich realizacji oraz linie zabudowy i gabaryty obiektów;

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. Nr 164, poz.1587 wskazuje dodatkowo w § 4 pkt 6, iż wymogi dotyczące stosowania standardów przy zapisywaniu ustaleń projektu tekstu planu miejscowego obejmują również: ustalenia dotyczące parametrów i wskaźników kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu powinny zawierać w szczególności określenie linii zabudowy, wielkości powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki lub terenu, w tym udziału powierzchni biologicznie czynnej, a także gabarytów i wysokości projektowanej zabudowy oraz geometrii dachu;

Stosownie do treści § 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej oraz Ministra Inwestycji i Rozwoju z dnia 24 stycznia 2019 r. w sprawie zakresu wymagań oraz warunków dla planowanej zabudowy oraz planowanego zagospodarowania terenów położonych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz sposobu ich ustalania (Dz. U. z 2019 r., poz.244) zakres wymagań lub warunków dla planowanego zagospodarowania terenów na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, ograniczających negatywne skutki zalania wodami powodziowymi terenu, które określa się w decyzji w sprawie uzgodnienia m.in. projektów planów miejscowych lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (art. 166 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne), obejmuje w szczególności:

- 1) kierunki zmian w strukturze przestrzennej i w funkcjach terenów oraz planowane przeznaczenie terenu;
- 2) kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym ukształtowania terenu, intensywności zabudowy oraz udziału procentowego powierzchni biologicznie czynnej w odniesieniu do powierzchni działki, oraz linie zabudowy;
- 3) kształtowanie układu drogowego na terenach mieszkalnych i usługowych oraz rolniczych, w tym na potrzeby ewakuacji;
- 4) kształtowanie zieleni;
- 5) uwarunkowania dotyczące infrastruktury technicznej planowanych obiektów budowlanych, w tym zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe, w zależności od parametrów zasięgu i głębokości wód o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi wynoszącym 1%, oraz standardy technologiczne urządzeń infrastruktury technicznej;
- 6) rodzaje i usytuowanie ogrodzeń oraz obiektów małej architektury.

Wymóg powyższy znajduje również, na płaszczyźnie konkretnej inwestycji lub działania, rozwinięcie w wymogu uzyskania oceny wodnoprawnej w zakresie robót i obiektów budowlanych mających wpływ na zmniejszenie naturalnej retencji terenowej - wykonanie na nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem, mających wpływ na zmniejszenie naturalnej retencji terenowej przez wyłączenie z powierzchni biologicznie czynnej więcej niż 70% powierzchni nieruchomości położonej na obszarze nieujętych w system kanalizacji otwartej lub zamkniętej, zlokalizowanym na obszarach zasilania w strefie ochronnej ujęcia wód powierzchniowych lub wód podziemnych przeznaczonego do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi zgodnie z § 1 ust.2 pkt 9 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 sierpnia 2019 r. w sprawie rodzajów inwestycji i działań, które wymagają uzyskania oceny wodnoprawnej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1752)

W odniesieniu do decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzji o warunkach zabudowy, zgodnie z § 3 pkt 3 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie oznaczeń i nazewnictwa stosowanych w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzji o warunkach zabudowy (Dz. U. Nr164, poz.1589) zapisuje się w nich ustalenia dotyczące warunków i wymagań kształtowania ładu przestrzennego zapisuje się poprzez określenie parametrów i wskaźników kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu, a w szczególności określenie linii zabudowy, wielkości powierzchni zabudowy w stosunku

do powierzchni działki lub terenu, w tym udziału powierzchni biologicznie czynnej, a także gabarytów i wysokości projektowanej zabudowy, w tym szerokości elewacji frontowej oraz geometrii dachu.

Jak wynika z treści rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 26.08.2003 r. w sprawie sposobu ustalania wymagań dotyczących nowej zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. Nr 164, poz. 1588), w decyzji o warunkach zabudowy określa się wymagania dotyczące nowej zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w tym wymagania dotyczące ustalania wielkości powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki albo terenu. Powierzchnia biologicznie czynna stanowi parametr istotny z punktu widzenia powierzchni działki albo terenu i jego stosunku do powierzchni zabudowy.

Do zagadnienia terenów biologicznie czynnych nawiązują również przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1056 ze zm.). Zgodnie z definicją tych terenów dla potrzeb tej ustawy, kwalifikuje się do nich tereny z nawierzchnią ziemną urządzoną w sposób zapewniający naturalną roślinność, w szczególności jako trawniki lub kwietniki, a także stanowiące 50% sumy powierzchni tarasów i stropodachów z taką nawierzchnią, nie mniejszej jednak niż 10 m², oraz wodę powierzchniową na tych terenach.

Na obszarze uzdrowiska lub obszarze ochrony uzdrowiskowej wydziela się trzy rodzaje stref ochrony uzdrowiskowej, oznaczone literami "A", "B" i "C" (38):

- 1)strefa "A", dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 65%, obejmuje obszar, na którym są zlokalizowane lub planowane zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu lub obsłudze pacjenta lub turysty, w zakresie nieutrudniającym funkcjonowania lecznictwa uzdrowiskowego, w szczególności: pensjonaty, restauracje lub kawiarnie;
- 2)strefa "B", dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 50%, obejmuje obszar przyległy do strefy "A" i stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla niemających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz nieuciążliwych dla pacjentów - obiektów usługowych, turystycznych, w tym hoteli, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze lub objęty granicami parku narodowego lub rezerwatu przyrody albo jest lasem, morzem lub jeziorem;
- 3)strefa "C", dla której procentowy udział terenów biologicznie czynnych wynosi nie mniej niż 45%, obejmuje obszar przyległy do strefy "B" i stanowiący jej otoczenie oraz obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych.

W strefach tych zabranie się m.in. (art. 38a):

- wyrębu drzew leśnych i parkowych, z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych (strefa A) i wyrębu określonego w planie urządzenia lasu (strefy B i C) ;
- prowadzenia robót melioracyjnych i innych działań powodujących niekorzystną zmianę istniejących stosunków wodnych (strefa A);

- prowadzenia działań mających negatywny wpływ na fizjografię uzdrowiska i jego układ urbanistyczny lub właściwości lecznicze klimatu (wszystkie strefy).

Określenie projektowanych stref ochrony uzdrowskiej wraz z określeniem koniecznych do zachowania terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych uwzględnia się w części opisowej operatu uzdrowskiego (art. 39 ust.4 pkt 4).

3.7.2. Retencjonowanie wód deszczowych na działce budowlanej

Zgodnie z § 28 rozporządzenia Ministra infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2019 r., poz.1065), działka budowlana, na której sytuowane są budynki, powinna być wyposażona w kanalizację umożliwiającą odprowadzenie wód opadowych do sieci kanalizacji deszczowej lub ogólnospławnej. W przypadku budynków niskich lub budynków, dla których nie ma możliwości przyłączenia do sieci kanalizacji deszczowej lub ogólnospławnej, dopuszcza się odprowadzenie wód opadowych na własny teren nieutwardzony, do dołów chłonnych lub do zbiorników retencyjnych (§ 2).

3.7.3. Zakaz zmiany naturalnego spływu wód

W myśl § 29 rozporządzenia Ministra infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, dokonywanie zmiany naturalnego spływu wód opadowych w celu kierowania ich na teren sąsiedniej nieruchomości jest zabronione.

Przepis powyższy nawiązuje do zakazu z art. 234 Prawa wodnego.

3.7.4. Odprowadzenie wody opadowej z dachów i tarasów. Wykorzystanie wód szarych

Zgodnie z § 126 rozporządzenia Ministra infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, dachy i tarasy, a także zagłębienia przy ścianach zewnętrznych budynku powinny mieć odprowadzenie wody opadowej do wydodrębnionej kanalizacji deszczowej lub kanalizacji ogólnospławnej, a w przypadku braku takiej możliwości - zgodnie z § 28 ust. 2. Przewody odprowadzające wody opadowe przez wnętrze budynku w przypadku przyłączenia budynku do sieci kanalizacji ogólnospławnej należy łączyć z instalacją kanalizacyjną poza budynkiem.

W przypadku wykorzystywania wód opadowych, gromadzonych w zbiornikach retencyjnych, do spłukiwania toalet, podlewania zieleni, mycia dróg i chodników oraz innych potrzeb gospodarczych należy dla tego celu wykonać odrębną instalację, niepołączoną z instalacją wodociągową. Na stosowanie ww. rozwiązania rzutuje zakaz odprowadzania wód opadowych do kanalizacji

sanitarnej, wynikający z art. 9 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę o zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2019 r., poz. 1437 ze zm.)

Zgodnie z § 127 ww. rozporządzenia, przyłączenie drenażu terenu przy budynku do przewodów odprowadzających ścieki do kanalizacji ogólnospławnej lub deszczowej wymaga zastosowania urządzeń zapobiegających zamulaniu tych przewodów oraz przedostawaniu się ścieków i gazów z sieci kanalizacyjnej do ziemi.

3.7.5. Retencjonowanie wód opadowych z pasa drogowego

Zgodnie z § 108 rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. z 2016 r., poz.124), wody opadowe z pasa drogowego odprowadzane do odbiornika wody lub do ziemi powinny spełniać wymagania określone w przepisach dotyczących ochrony środowiska.

Wody z kanalizacji można odprowadzać do odbiornika wody kolektorem lub rowem odpływowym, przy czym w zależności od potrzeb dla oczyszczenia odprowadzanej wody może być stosowany rów trawiasty, o pochyleniu podłużnym dna nieprzekraczającym 0,5%, w którym mogą być stosowane przegrody. Woda z kolektora powinna być odprowadzona do odbiornika wodnego przez urządzenia oczyszczające.

Jeżeli nie ma możliwości odprowadzenia nieoczyszczonej wody z urządzeń odwadniających, powinno się stosować urządzenia zabezpieczające środowisko przed zanieczyszczeniami spływającymi z drogi. Urządzeniami takimi mogą być w szczególności:

- 1) zbiornik retencyjno-infiltracyjny - gdy zachodzi potrzeba zwolnienia odpływu lub zatrzymania wody;
- 2) zbiornik infiltracyjny - gdy grunt do głębokości 1,5 m poniżej dna zbiornika zapewnia szybkość filtracji co najmniej 1,25 cm/h i znajduje się powyżej poziomu wody gruntowej;
- 3) rów infiltracyjny - gdy grunt do głębokości 1,5 m poniżej dna rowu zapewnia szybkość filtracji co najmniej 0,7 cm/h i znajduje się powyżej poziomu wody gruntowej;
- 4) rów trawiasty - gdy jest stosowany samodzielnie lub w połączeniu z innymi urządzeniami oczyszczającymi; powinien być pokryty gęstą trawą wysoko koszoną, na podłożu o szybkości filtracji co najmniej 1,25 cm/h.

Odległość ww. urządzeń od zabudowy nie powinna być mniejsza niż 8,0 m. W celu utrzymania sprawności technicznej tych urządzeń powinien być zapewniony dojazd.

3.7.6. Odprowadzanie wód deszczowych z drogowych obiektów inżynierskich

Zgodnie z § 140 ust.1 rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 30 maja 2000 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogowe obiekty inżynierskie i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 63, poz.735), wody opadowe z obiektu inżynierskiego, w razie braku możliwości odprowadzenia do urządzeń odwodnienia drogi bądź do kanalizacji ogólnospławnej, powinny być odprowadzone do zbiorników na wody opadowe

Zbiorniki na wody opadowe, w zależności od ich konstrukcji, powinny:

- 1) zapewnić retencję i oczyszczenie wód opadowych,
- 2) przechwytywać gwałtowne opady.

W szczególnych przypadkach, gdy wymagania ochrony środowiska będą wskazywały na potrzebę oczyszczenia wód opadowych z produktów ropopochodnych, zbiorniki na wody opadowe powinny być uzupełnione dodatkowymi urządzeniami oczyszczającymi.

W myśl § 141-145 rozporządzenia, do retencji i oczyszczenia wód opadowych można ponadto zastosować w szczególności:

- 1) rowy trawiaste,
- 2) powierzchnie trawiaste,
- 3) rowy infiltracyjne.

Rowy trawiaste stosuje się, gdy spływ wód opadowych z obiektu mostowego jest nie większy niż 40 l/s i wody są w niewielkim stopniu zanieczyszczone. Rowy trawiaste mogą być wykorzystane również do odprowadzenia wód opadowych bez ich oczyszczenia do zbiorników przejmujących gwałtowne opady, po spełnieniu poniższych wymagań:

- 1) pochylenie podłużne dna - $(0,2 \div 0,3)\%$,
- 2) pochylenie skarp - nie większe niż 1:3,
- 3) pokrycie gęstą trawą, wysoko koszoną, odporną na wodę zasoloną,
- 4) grunt rowu przepuszczalny, o współczynniku filtracji większym niż 1,25 cm/h - gdy nie zachodzi niebezpieczeństwo zanieczyszczenia wód gruntowych, tj. przy gruntach nienawodnionych i o głębokim poziomie zalegania wód gruntowych,
- 5) dno rowu wyposażone w przegrody obsypane kamieniami przeciwdziałającymi wymywaniu gruntu.

Rowy służące tylko do przepływu wód opadowych nie muszą spełniać ww. wymagań określonych, powinny one mieć natomiast większe pochylenie podłużne.

Powierzchnie trawiaste można zastosować, gdy spływ wód opadowych z obiektu mostowego jest nieduży i są one w niewielkim stopniu zanieczyszczone, a teren w pasie drogowym ma odpowiednią powierzchnię, lub gdy istnieje możliwość odprowadzenia wód opadowych na teren sąsiedni. Powierzchnie trawiaste powinny spełniać odpowiednio wymagania określone dla rowów w pkt 1, 3 i 4 oraz zapewniać równomierne rozprzestrzenienie wód opadowych. Rozprzestrzenienie wód

opadowych, powinno być uzyskane w szczególności za pomocą sztucznych przegród z otworami lub kanałów wypełnionych kamieniami, usytuowanych poprzecznie do pochylenia terenu trawiastego. Wielkość powierzchni trawiastej powinna wynikać z warunku oczyszczenia pełnej objętości wód opadowych z obiektu, przy czasie eksfiltracji 72 h.

Rowy infiltracyjne można zastosować w przypadkach dużego zanieczyszczenia wód opadowych. Powinny być przewidziane w miejscach występowania gruntu, zapewniającego szybkość filtracji nie mniejszą niż 0,7 cm/h, i głębokiego zalegania wód gruntowych - co wymaga uprzedniego potwierdzenia poprzez badania gruntu na głębokość 1,5 m poniżej projektowanego dna rowu.

Rów infiltracyjny powinien spełniać następujące wymagania:

- 1) głębokość - $(1 \div 2,5)$ m,
- 2) grunt rodzimy zastąpiony płukanymi rozdrobnionymi kamieniami lub grubym żwirem o średnicy ziaren - $(3,15 \div 6,3)$ cm,
- 3) ściany boczne odizolowane od gruntu materiałem zabezpieczającym przed zamuleniem,
- 4) w górnej części zasypki kamiennej umieszczona przekładka z geowłókniny filtrującej - zabezpieczająca przed zanieczyszczeniem materiał wypełniający rów,
- 5) dno wypełnione filtrem piaskowym o grubości - $(15 \div 30)$ cm,
- 6) od strony napływu wody przewidziane pasmo trawiastego terenu, a po przeciwnej stronie próg przelewowy,
- 7) wyposażenie w studnię kontrolną w postaci perforowanej pionowej rury z odpowiednim przykryciem.

Wymiary rowu infiltracyjnego powinny zapewnić eksfiltrację pełnej objętości wód opadowych do gruntu w czasie 72 h.

Zbiorniki do przechwytywania gwałtownych opadów powinny być zastosowane w regionach o dużym natężeniu opadów i przy odprowadzeniu opadów z obiektów o dużych powierzchniach. Jeśli warunki topograficzne pozwalają, powinny być usytuowane w miejscach naturalnych zagłębień terenu, nawet w oddaleniu od obiektu.

Zbiorniki te mogą być wykonane w zależności od rodzaju podłoża w szczególności jako zbiorniki:

- 1) infiltracyjne, 2) retencyjne, 3) odparowujące, spełniające wymagania Polskiej Normy.

Odległość zbiorników na wody opadowe od zabudowy określają warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie.

3.7.7. Wymagania techniczne dla budowli hydrotechnicznych służących m.in. retencjonowaniu wód i magazynowaniu wód

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle hydrotechniczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 86, poz.579)

wskazuje literalnie na problematykę retencji jedynie w odniesieniu do retencjonowania wielkich wód przez zbiornik lub zespół zbiorników. Zgodnie z § 44 tego aktu, jeżeli istnieje gwarancja retencjonowania wielkich wód przez zbiornik lub zespół zbiorników, dopuszcza się możliwość zmniejszenia przepływów obliczeniowych Q_m i Q_k o wartości wynikające z magazynowania szczytu fali; pojemnością retencyjną jest wtedy wielkość stałej rezerwy powodziowej.

Paragrafy 5 i 6 rozporządzenia, traktujące m.in. o magazynowaniu wody, stanowią iż budowle piętrzące służące do magazynowania i transportowania wody zabezpiecza się przed przepełnieniem przez wzniesienie koron oraz brzegów tych budowli na bezpieczną wysokość. Budowle te wyposaża się w urządzenia upustowe, to jest przelewy, spusty i sztolnie lub inne urządzenia umożliwiające bezpieczne odprowadzenie nagromadzonych wód.

Zgodnie z § 65 rozporządzenia, traktującego m.in. o obszarach zalewowych, przepływy wezbraniowe Q_m i Q_k wprowadza się bezpiecznie przez urządzenia upustowe budowli hydrotechnicznej do koryta rzeki lub kanału poniżej budowli. Dopuszcza się przepuszczanie części przepływu wezbraniowego poza korytem rzeki i urządzeniami upustowymi budowli hydrotechnicznej:

- 1) dla zbiorników wodnych nizinnych o pojemności całkowitej do 10 mln m³, przez obszar zalewowy, pod warunkiem zabezpieczenia go przed powstaniem nowego koryta rzeki;
- 2) dla zbiorników wodnych górskich, jeżeli część przepływu wezbraniowego, która jest przeprowadzana przez przelewy stokowe, siodła terenowe na nieumocnione skaliste zbocza bez koryta odpływowego do rzeki, nie przekracza przepływu wezbraniowego o prawdopodobieństwie pojawienia się $p = 5 \%$.

4. Problematyka retencji w orzecznictwie sądowym

Odnosnie do problematyki retencji w orzecznictwie sądowym, na uwagę, jako reprezentatywne dla tematu, zasługują w szczególności następujące orzeczenia:

- **Pojęcie naturalnej retencji terenowej.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z dnia 7 marca 2019 r. sygn. II SA/Sz 1310/18, LEX nr 2635396

Przez zdolność retencyjną rozumie się zdolność gromadzenia i przetrzymywania wody przez określony czas. Zauważyć jednak należy, że zdolność retencyjną, co prawda, posiadają przede wszystkim zbiorniki naturalne i sztuczne ale również las i gleba. Zadaniem retencji jest bowiem nie tylko magazynowanie wody dla celów bezpośredniego zużycia, lecz w pierwszym rzędzie regulacja i kontrola obiegu wody w środowisku. Stwarza to lepszą możliwość ochrony i odnowy zasobów wodnych oraz racjonalną gospodarkę nimi bez naruszania równowagi środowiska.

- **Pojęcie naturalnej retencji terenowej. Nieodpłatność usługi retencjonowania wód.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie z dnia 10 września 2019 r. sygn. II SA/Rz 814/19, LEX nr 2729001

Procesy retencji wody, czyli zatrzymywania jej w określonych warunkach środowiskowych, zakładają pobór wód opadowych bądź powierzchniowych. Ponieważ retencja wód jako usługa wodna nie została wymieniona zarówno w art. 268 jak i w art. 269 p.w, to również pobór wód umożliwiając retencjonowanie wód na potrzeby jednostki organizacyjnej "Lasów Państwowych", nie może być objęty obowiązkiem poniesienia opłaty za usługi wodne.

- **Pierwszeństwo w uzyskaniu pozwolenia wodno prawnego.**

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 kwietnia 2009 r. sygn. II OSK 483/08, LEX nr 535821

Przepis art. 123 ustawy Prawo wodne reguluje wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na rzecz kilku zakładów, których działalność wyklucza się wzajemnie z powodu stanu zasobów wodnych. W takiej sytuacji pierwszeństwo w uzyskaniu pozwolenia mają zakłady zaopatrujące ludność w wodę a następnie - zakłady, których korzystanie z wód przyczyni się do zwiększenia naturalnej lub sztucznej retencji wód lub poprawy stosunków biologicznych w środowisku wodnym.

- **Opłata za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z dnia 11 października 2018 r. sygn. II SA/Sz 738/18, LEX nr 2573105

W związku z tym, że w ustawie brak jest definicji "systemu kanalizacji otwartej lub zamkniętej", pojęcie to należy rozumieć jako zespół urządzeń służących do odprowadzania z danego obszaru wód opadowych i roztopowych.

Intencją prawodawcy było objęcie opłatą za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej tych podmiotów, których nieruchomości nie znajdują się na obszarach ujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej, co należy rozumieć jako nieujęcie danej nieruchomości w funkcjonujący

na danym obszarze system kanalizacji otwartej lub zamkniętej. Nie jest zatem wystarczające istnienie na danej nieruchomości systemu kanalizacji otwartej lub zamkniętej, jeżeli system ten nie współfunkcjonuje z istniejącym na danym obszarze (a nie wyłącznie na danej nieruchomości) systemem kanalizacji.

Nie wyłącza z obowiązku uiszczenia opłaty za ograniczenie retencji zebranie poprzez istniejący na danej nieruchomości system wód opadowych i roztopowych i ich odprowadzenie do gruntu poprzez rów melioracyjny.

- **Przesłanki nałożenia obowiązku ponoszenia opłaty za usługi wodne.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 27 listopada 2019 r. sygn. II SA/Łd 529/19, LEX nr 2751695

Pod pojęciem "nieruchomości" należy rozumieć także zespół działek do siebie przyległych, stanowiących jedną całość pod względem funkcjonalnym, a przez to posiadających wspólną zdolność retencyjną, rozumianą jako zdolność gromadzenia i przetrzymywania wody przez określony czas.

Z przepisu art. 269 ust. 1 pkt 1 p.w. wynika, że przesłankami skutkującymi obowiązkiem poniesienia opłaty są: odpowiednia powierzchnia i lokalizacja nieruchomości, wykonywanie określonych czynności na terenie nieruchomości, wyłączenie oznaczonej powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej, skutkujące zmniejszeniem naturalnej retencji terenowej.

- **Przesłanki nałożenia obowiązku ponoszenia opłaty za usługi wodne.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy z dnia 3 kwietnia 2019 r. sygn. II SA/Bd 1187/18, LEX nr 2665494

Przepis art. 269 ust. 1 pkt 1 p.w. zakłada konieczność ponoszenia opłaty za usługi wodne w sytuacji nie tylko prowadzenia robót budowlanych, ale też w sytuacji, kiedy wskutek uprzedniego powstania obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem, dochodzi do zmniejszenia naturalnej retencji terenowej.

- **Przesłanki nałożenia obowiązku ponoszenia opłaty za usługi wodne.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy z dnia 3 grudnia 2019 r. sygn. II SA/Bd 859/19, LEX nr 2755692

Jak wynika z przepisu art. 269 ust. 1 pkt 1 p.w., przesłankami skutkującymi obowiązkiem poniesienia opłaty są: odpowiednia powierzchnia i lokalizacja nieruchomości, wykonywanie określonych czynności na terenie nieruchomości, wyłączenie oznaczonej powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej, skutkującej zmniejszeniem naturalnej retencji terenowej, nieujęcie obszaru w system kanalizacji otwartej lub zamkniętej.

- **Pojęcie "zbiornika wodnego retencyjnego"**

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 lutego 2010 r. sygn. II FSK 523/09, LEX nr 558934

Chociaż warstwa wodonośna spełnia rolę retencyjną i w tym znaczeniu jest "naturalnym podziemnym zbiornikiem retencyjnym" to nie można utożsamiać tej warstwy z pojęciem "zbiornika wodnego

retencyjnego", bowiem desygнатem tego ostatniego jest określenie: sztuczne jezioro (zbiornik) utworzone przez spiętrzenie wód za pomocą zapory.

- **Opodatkowanie podatkiem od nieruchomości zbiorników retencyjnych.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 29 stycznia 2016 r. sygn. I SA/Lu 614/15, LEX nr 2013470

Brak pozwolenia wodnoprawnego nie przesądza, że dany zbiornik nie może być uznany za retencyjny.

- **Pojęcie retencjonowania wód.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie z dnia 5 października 2018 r. sygn. II SA/Rz 700/18, LEX nr 2576909

Trudno traktować wykonanie urządzeń wodnych w postaci zbiorników retencyjnych jako przyczyniające się zmniejszeniu retencji, gdyż stałoby to w całkowitej sprzeczności z przypisaną im funkcją.

O ile art. 35 ust. 3 pkt 2 u.P.w. "piętrzenie, magazynowanie lub retencjonowanie wód podziemnych i wód powierzchniowych oraz korzystanie z tych wód" klasyfikuje również jako usługę wodną, to retencjonowanie wód nie zostało już jednak ujęte w zawartym w art. 268 i 269 u.P.w. katalogu usług wodnych, za które uiszcza się opłaty. (...)

Za takim sposobem wykładni wskazanych przepisów przemawia także to, że art. 269 ust. 1 pkt 1 u.P.w. w sposób wyraźny przewiduje opłatę za usługi wodne wyłącznie za "zmniejszenie naturalnej retencji terenowej na skutek wykonywania na nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem, mających wpływ na zmniejszenie tej retencji przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej na obszarach nieujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej". Abstrahując od powierzchni ww. działek (w aktach sprawy brak jest danych na ten temat), trudno traktować wykonania urządzeń wodnych w postaci zbiorników retencyjnych jako przyczyniających się zmniejszenia retencji, gdyż stałoby to w całkowitej sprzeczności z przypisaną im funkcją (na potwierdzenie tego można także przytoczyć zapis pkt 2 pozwolenia wodnoprawnego, że gromadzenie wody w zbiornikach umożliwi utrzymanie optymalnego poziomu wody gruntowej na terenach przyległych tąk).

- **Możliwość wskazania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego sposobu wykorzystania terenu: budowa zbiornika retencyjnego**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 15 czerwca 2010 r. sygn. II SA/Łd 156/10, LEX nr 672722

Określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego sposób wykorzystania terenu na budowę zbiornika retencyjnego nie wykracza poza kompetencje planistyczne organu.

Skarżący wnosi skargę w trybie art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o samorządzie gminnym. W myśl tego przepisu uprawnionym jest ten, kto posiada interes prawnie chroniony i wykaże, że kwestionowanym aktem interes ten został naruszony. P. N. kwestionuje rozstrzygnięcie jego uwagi do projektu Zmian Studium uwarunkowań....Zgodnie z projektem zmian Studium na terenie działki nr (...) w obrębie (...), w K., który Rada Miasta określa jako teren zalewowy rzeki A ma powstać zbiornik

retencyjny. Niewątpliwie takie rozwiązanie narusza interes prawny skarżącego, wynikający z prawa właściciela do swobodnego korzystania z nieruchomości. Skarżący ma zatem legitymację do zaskarżenia rozstrzygnięć Rady Miasta w tym zakresie.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zgodnie z art. 3 ust. 1 oraz art. 9 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 ze zm.), nie jest aktem prawa miejscowego, lecz stanowi wewnętrzny akt kreacji polityki przestrzennej w gminie przez radę gminy. Ustalanie przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu należy do zadań własnych gminy (art. 4 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu...). Jest to akt będący wyrazem władztwa planistycznego rady miasta. Stąd kontrola jego postanowień winna ograniczać się do weryfikacji zgodności z prawem obowiązującym i nie powinna zbyt szeroko ingerować w merytoryczną treść Studium. Również określony w Studium sposób wykorzystania terenu na budowę zbiornika retencyjnego nie wykracza poza kompetencje planistyczne organu. Jak wynika z części opisowej uchwały planowany zbiornik jest też etapem realizacji programu Wojewódzkiego Programu Małej Retencji dla województwa (...). Projektu Studium nie kwestionował Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w P., wydając stosowne uzgodnienie.

Z drugiej strony studium określa również prawnie wiążąco kryteria wielu dopuszczalnych ustaleń w planie miejscowym. Przez to, chociaż pośrednio, to jednak w sposób wiążący, oddziałuje na wykonywanie prawa własności, w przypadku, gdy po uchwaleniu studium, zasady gospodarowania przestrzenią zostaną następnie określone w planie miejscowym.

Jak już wskazano wyżej, planowanie budowy zbiornika retencyjnego niewątpliwie stanowi ograniczenie możliwości korzystania z nieruchomości. Niemniej jednak, skarżący podnosząc ten zarzut nie bierze pod uwagę, że ograniczenia w swobodnym korzystaniu z nieruchomości w jego przypadku jedynie pośrednio są wynikiem zapisów Studium. W istocie ograniczenie to wynika z charakteru nieruchomości, przez którą płynie rzeka. Jak wynika z załączonych do opisowej części Studium map, na działce nr (...) rzeka przepływa stosunkowo blisko drogi. Ponadto jest to teren zalewowy. Skarżący złożył dokumenty, które również, choć pośrednio, potwierdzają, że działka nr (...) znajduje się na terenie zalewowym (vide cytowane w uzasadnieniu decyzji SKO w Ł. z dnia (...) opracowanie "Obliczenie zasięgu wylewu wielkiej wody w dolinie rzeki A.." autorstwa I. K. - k. 19 akt sądowych).

Te okoliczności, a więc położenie nieruchomości i jej ukształtowanie ograniczają wykonywanie w stosunku do niej prawa własności i z drugiej strony determinują działania organów samorządu. Zatem to nie bezprawne działanie organu, a położenie nieruchomości jest bezpośrednią przyczyną ograniczeń prawa własności P.N., wprowadzonych w kwestionowanym Studium.

Ponadto należy pamiętać, że chociaż ochronę własności gwarantuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 21, 64 ust. 1 i 2, to nie jest to ochrona absolutna. Jak wynika z unormowania art. 64 ust. 3 Konstytucji, prawo własności może zostać ograniczone w drodze ustawy.

W rozpoznawanej sprawie takie ograniczenie wynika z regulacji zwartej w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2005 r., nr 239 poz. 2019), wskazującej np. w art. 80, że ochronę ludzi i mienia przed powodzią oraz suszą realizuje się w szczególności przez zachowanie i tworzenie wszelkich systemów retencji wód, budowę i rozbudowę zbiorników retencyjnych, suchych zbiorników przeciwpowodziowych oraz polderów przeciwpowodziowych. Przy czym zadanie to powierzono

organom samorządowym (art. 81 ustawy Prawo wodne). Trudno byłoby zarzucić organom samorządu, że budowa zbiornika na terenie nadbrzeżnym, zalewowym jest działaniem bezprawnym.

- **Nadrzędny interes publiczny w budowie zbiornika retencyjnego**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 24 stycznia 2008 r. sygn. I SA/Kr 1284/06, LEX nr 466019

Budowę zbiornika retencyjnego realizuje się tylko wtedy, gdy wynika to z nadrzędnego interesu społecznego, a jako przekonujące i uzasadnione korzyści płynące z realizacji zbiornika należy uznać ochronę przeciwpowodziową, zapobieganie skutkom suszy, oraz tworzenie zasobów wody przeznaczonej dla spożycia przez ludzi lub do gospodarczego jej wykorzystania. Osadniki ujęcia wody nie spełniają funkcji zbiorników retencyjnych gdyż są zbiornikami funkcyjnymi służącymi przede wszystkim do zabezpieczenia uzdatniania wody pobieranej dla zakładu poprzez osadzanie zawiesin.

- **Wykorzystywanie przez inne podmioty wody gromadzonej i utrzymywanej w zbiorniku retencyjnym, którego dotyczy pozwolenie wodnoprawne.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 12 września 2018 r. sygn. II SA/Wr 399/18, LEX nr 2562413

Organ nie był ani zobowiązany, ani uprawniony do "poszukiwania" innych ewentualnych podmiotów, które mogą wykorzystywać lub wykorzystują wodę gromadzoną i utrzymywaną w opisanym w pozwoleniu wodnoprawnym zbiorniku retencyjnym. Jeśli strona zobowiązana dowodzi, że woda jest wykorzystywana do realizacji celów, do których obowiązany jest inny organ administracji publicznej, to może to stanowić przedmiot rozliczeń między tymi podmiotami.

- **Zwolnienie z opodatkowania zbiornika retencyjnego na ścieki.**

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 lipca 2017 r. sygn. II FSK 1654/15, LEX nr 2347617

1. Przy wykładni pojęcia "sztuczny zbiornik wodny" w pierwszej kolejności należy odwołać się do reguł znaczeniowych języka etnicznego, gdyż interpretowanym zwrotom nie należy nadawać znaczenia odmiennego od przyjętego w języku potocznym, chyba że istnieją racjonalne przesłanki za przypisaniem im znaczenia innego od literalnego, jeśli np. znaczenie to miałyby prowadzić do absurdalnych rezultatów wykładni prawa.

2. Zbiornik retencyjny na ścieki nie mieści się w zakresie pojęciowym "sztuczny zbiornik wodny", o którym mowa w treści art. 7 ust. 1 pkt 8a u.p.o.l.

3. Zwolnienie dotyczy jedynie ściśle określonych gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa. Nie ma przy tym znaczenia, że są one w posiadaniu innego podmiotu.

- **Zmiana naturalnego spływu wód opadowych**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 17 listopada 2011 r. sygn. II SA/Wr 181/11, LEX nr 1695209

Przepis § 29 Rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki wymaga ustalenia celowego zamiaru sprawcy przy dokonywaniu zmiany naturalnego spływu wód opadowych, do czego nie było podstaw, skoro skarżący jedynie po prostu utwardził plac. Jednak było niewątpliwe, że skarżący z własnego domu mieszkalnego odprowadzają wody opadowe na teren swojej nieruchomości. Przepis § 28 dopuszcza takie odprowadzenie jedynie do konkluzji, dołów chłonnych, zbiorników retencyjnych lub na własny teren nieutwardzony. Dokonując utwardzenia terenu a jednocześnie nie posiadając kanalizacji, dołów chłonnych lub zbiornika retencyjnego, skarżący zmienił sposób odprowadzania wód opadowych na niedozwolony. Wykonanie zmiany w obrębie utwardzenia nie mogło zmienić tego stanu rzeczy. Konieczne okazało się nakazanie przywrócenia terenu do stanu poprzedniego.

- **Opodatkowanie budynków mieszkalnych należących do przedsiębiorcy.**

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 października 2019 r. sygn. II FSK 3710/17, LEX nr 2748299

Wskazane w art. 1a ust. 1 pkt 3 u.p.o.l. wyjątki dotyczą budynków mieszkalnych i zajętych pod nie gruntów, oraz gruntów pod jeziorami i zajętych na zbiorniki wodne retencyjne lub elektrowni wodnych. Jeżeli zatem budynek mieszkalny i związany z nim grunt jest w posiadaniu przedsiębiorcy, to podlega opodatkowaniu, z tym, że budynek jest obciążony stawkami właściwymi dla budynków mieszkalnych, a grunt według stawek właściwych dla gruntów pozostałych.

- **Relacje między przepisami Prawa budowlanego i Prawa wodnego. Uproszczony charakter postępowania w sprawie zgłoszenia zamiaru wykonania robót. Znaczenie prawne wydania decyzji o sprzeciwie w sprawie zgłoszenia zamiaru wykonania robót. Jednoczesne pełnienie funkcji retencyjnej i melioracyjnej przez zbiornik wodny.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy z dnia 8 listopada 2017 r. sygn. II SA/Bd 426/17, LEX nr 2411138

1. Wzajemne relacje między przepisami p.b. a p.w. wskazują, że w stosunku do urządzeń wodnych, stosuje się łącznie przepisy obu wskazanych wyżej ustaw.

2. Postępowanie w sprawie zgłoszenia zamiaru wykonania robót jest postępowaniem uproszczonym, które kończy się wydaniem decyzji tylko wówczas, gdy zachodzi konieczność wydania rozstrzygnięcia negatywnego dla strony postępowania (wnioskodawcy). Samo zgłoszenie zamiaru wykonania robót nie powoduje wszczęcia postępowania administracyjnego, nie stanowi bowiem wniosku zainteresowanego podmiotu, który w myśl przepisów k.p.a. wymaga załatwienia sprawy administracyjnej przez organ administracji architektoniczno-budowlanej w drodze decyzji administracyjnej. Do wydania decyzji o sprzeciwie w sprawie zgłoszenia mają natomiast zastosowanie reguły określone w p.b. Przepisy k.p.a. mają zastosowanie dopiero od wydania decyzji o sprzeciwie. Decyzję tę organ wydaje w postępowaniu administracyjnym wszczętym z urzędu, gdy oceniając zamierzenie inwestycyjne ustali zaistnienie ustawowych przesłanek do wniesienia sprzeciwu.

3. To na zgłaszającym ciąży ciężar wykazania, że zgłasza budowę obiektu lub wykonania robót budowlanych zwolnionych z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę. Do zgłoszenia należy w tym zakresie dołączyć stosowną dokumentację. Nie wystarczy tak tylko zatytułować zgłoszenia, iżby formalnie odpowiadał jednej z kategorii wskazanych w art. 29 p.b.

4. Pełnienie funkcji retencyjnej, nie wyklucza funkcji melioracyjnej. O ile zatem zbiornik wodny pełnić ma funkcję określoną w art. 70 ust. 1 p.w., to może być urządzeniem melioracji wodnej podstawowej.

- **Prawo do życia. Odpowiedzialność władz państwowych za nienależyte zabezpieczenie przeciwpowodziowe zbiornika retencyjnego.**

Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 28 lutego 2012 r. sygn. 17423/05... 20534/05, 20678/05, 23263/05, 24283/05, 35673/05, www.echr.coe.int, LEX nr 1117409

Pozytywny obowiązek podejmowania wszelkich odpowiednich kroków dla ochrony życia dla celów art. 2 Konwencji, pociąga za sobą przede wszystkim podstawowy obowiązek spoczywający na Państwie w postaci wprowadzenia ram prawnych i administracyjnych, dążących do skutecznego zniechęcania [do praktykowania zachowań stanowiących] zagrożenie dla prawa do życia.

Należy wskazać, iż obowiązek ten musi być interpretowany jako obowiązek znajdujący zastosowanie w kontekście każdej czynności, czy to publicznej, czy prywatnej, która może zagrażać życiu, a zatem a fortiori w kontekście każdego przypadku działalności przemysłowej, która ze swej istoty jest niebezpieczna. W szczególnym kontekście działań niebezpiecznych, szczególny nacisk musi zostać położony na regulacje dostosowane do szczególnych cech danej działalności, zwłaszcza w odniesieniu do stopnia potencjalnego ryzyka dla życia ludzkiego. Muszą one regulować wydawanie zezwoleń, budowę, funkcjonowanie, bezpieczeństwo i nadzór nad tego typu działalnościami oraz muszą nakładać obowiązek podejmowania przez osoby zainteresowane środków praktycznych dla zapewnienia skutecznej ochrony obywateli, których życie może być zagrożone przez związane z nią ryzyka.

Wśród tych środków zapobiegawczych należy położyć szczególny nacisk na prawo opinii publicznej do informacji, jak zostało to ustalone w orzecznictwie instytucji konwencyjnych. Odnosne regulacje muszą także zapewniać odpowiednie procedury, uwzględniające techniczne aspekty danej działalności, umożliwiające identyfikację uchybień w odnośnych procesach oraz błędów popełnianych przez osoby odpowiedzialne na różnych szczeblach.

Jeśli chodzi o wybór konkretnych środków praktycznych, [...] wówczas, gdy Państwo winno podjąć środki pozytywne, ich wybór co do zasady wchodzi w zakres stosowania marginesu uznania przysługującego Układającemu się Państwu. Istnieją różne drogi zapewniania przestrzegania praw konwencyjnych i jeżeli nawet Państwo nie zastosowało jednego konkretnego środka przewidzianego przez prawo krajowe, może ono w dalszym ciągu wywiązać się ze swych pozytywnych obowiązków na inne sposoby. W związku z tym należy wskazać, iż nie można nakładać na organy władzy niemożliwego lub nieproporcjonalnego obciążenia bez wcześniejszego uwzględnienia, w szczególności, wyborów operacyjnych, które organy te muszą podejmować pod względem priorytetów i zasobów, co wynika z szerokiego marginesu uznania, którym cieszy się Państwo [...] w sferach o trudnym społecznym i technologicznym charakterze.

Dokonując oceny, czy pozwane Państwo wywiązało się ze swych pozytywnych obowiązków, Trybunał musi w szczególności zważyć okoliczności danej sprawy, uwzględniając między innymi legalność w świetle prawa krajowego działań lub zaniechań organów władzy, przebieg krajowego procesu decyzyjnego, włącznie z prowadzeniem odpowiednich dochodzeń i analiz, a także złożoność danej kwestii, zwłaszcza wówczas, gdy dana sprawa dotyczy sprzecznych interesów konwencyjnych. Zakres

obowiązków pozytywnych, za które Państwo odpowiada w konkretnych okolicznościach, będzie zależeć od źródła zagrożenia oraz zakresu, w jakim dane ryzyko jest podatne na zniwelowanie.

Na wstępie należy wskazać, że poza sporem pomiędzy stronami wydaje się być okoliczność, iż obszar, na którym skarżący mieszkali, został zalany w powodzi z dnia 7 sierpnia 2001 r. po nagłym zwolnieniu ogromnej ilości wody z pobliskiego zbiornika retencyjnego. [Pozwany] rząd zaprzeczył jednakże swej odpowiedzialności za przedmiotowe zdarzenie twierdząc, iż zrzut wody ze zbiornika retencyjnego w dniu 7 sierpnia 2001 r. był konieczny ze względu na wyjątkowo duże opady deszczu, które wielokrotnie przekroczyły przewidywania prognozy pogody. Tym samym, zdaniem rządu, nie mógł on ani zapobiec, ani uniknąć zrzutu wody ze zbiornika i wynikłej stąd powodzi, a zatem nie był odpowiedzialny za jej skutki.

Zważywszy na materiały znajdujące się w swym posiadaniu, Trybunał gotów jest zaakceptować, że nie można było uniknąć zrzutu wody ze zbiornika w dniu 7 sierpnia 2001, zważywszy na wyjątkowe warunki pogodowe tego dnia oraz zagrożenie przerwania tamy, co mogłoby pociągnąć za sobą poważne konsekwencje. Trybunał nie będzie, ponadto, prowadzić teoretycznych rozważań dotyczących tego, czy powodzi tego dnia można było zapobiec, gdyby przedsiębiorstwo zarządzające zbiornikiem retencyjnym zrzucało mniejsze ilości wody w dłuższym czasie, jak wydają się sugerować niektóre autorytety krajowe.

Trybunał nie jest jednocześnie przekonany, by wydarzenia z dnia 7 sierpnia 2001 mogły zostać wyjaśnione jedynie przez niekorzystne warunki meteorologiczne w tym czasie, które pozostawały poza kontrolą rządu, jak ten wydaje się sugerować. Należy w tej mierze wskazać, że odnośny zbiornik retencyjny jest zbudowanym przez człowieka obiektem przemysłowym, mieszczącym miliony metrów sześciennych wody i znajdującym się na obszarze, w którym podczas pory letniej często występują duże opady deszczu oraz tajfuny. Zdaniem Trybunału, działalność takiego zbiornika bez wątplenia zalicza się do kategorii niebezpiecznych działalności przemysłowych, zwłaszcza zważywszy na jego umiejscowienie.

Trybunał ponadto uznaje za nieprzekonujący argument [pozwanego] rządu, który sprowadza się do stwierdzenia, iż rząd nie mógł przewidzieć konieczności zrzutu tak wielkiej ilości wody z przedmiotowego zbiornika retencyjnego w dniu 7 sierpnia 2001 r., gdyż tak poważne opady nigdy wcześniej nie miały miejsca w tym rejonie. W rzeczy samej, z przedstawionych materiałów jasno wynika, że w latach poprzedzających powódź organy władzy wiedziały, iż może zaistnieć konieczność nagłego zrzutu wody z odnośnego zbiornika. [...] Należy stwierdzić, że bez względu na warunki pogodowe, rząd powinien był przewidzieć prawdopodobieństwo oraz potencjalne konsekwencje zrzutów wody ze zbiornika.

Należy zatem stwierdzić, iż na organach władzy spoczywał pozytywny obowiązek wynikający z art. 2 Konwencji w postaci dokonania analizy wszystkich potencjalnych zagrożeń wpisanych w funkcjonowanie zbiornika retencyjnego oraz podjęcia praktycznych środków mających na celu zapewnienie skutecznej ochrony życia osób, których zagrożenia te mogą dotyczyć.

W związku z tym, należy przede wszystkim wskazać, że wymieniając różne akty prawne oraz inne instrumenty prawne, przyjęte zarówno przez władze federalne, jak i regionalne, [pozwany] rząd nie przedstawił żadnego wyjaśnienia w zakresie ich znaczenia w okolicznościach niniejszej sprawy

oraz tego, czy zostały one skutecznie wdrożone w tym momencie. Wobec braku takiego wytłumaczenia, Trybunał dokona na podstawie dostępnych mu dokumentów swej własnej oceny regulacji prawnych i administracyjnych obowiązujących w tym czasie.

Należy wskazać na istnienie warunków technicznych, z których jasno wynikało, że obszar dookoła przedmiotowego zbiornika retencyjnego nie powinien być zamieszkały, jeżeli nie zostaną podjęte określone środki zapobiegawcze. [...] Od organów władzy należało zatem oczekiwać albo zastosowania odpowiednich ograniczeń w sferze zagospodarowania przestrzennego i uniemożliwienia osadnictwa na przedmiotowym terenie, albo podjęcia skutecznych środków w celu ochrony przeciwpowodziowej tego obszaru przed wydaniem pierwszego zezwolenia na budowę.

W praktyce nic takiego nie miało miejsca. W rzeczy samej [...], u dołu rzeki wypływającej z odnośnego zbiornika kontynuowano zabudowę miejską, pomimo istnienia określonych uwarunkowań technicznych i braku jakichkolwiek środków mających na celu zabezpieczenie tego obszaru przed powodzią. Co więcej, [...] zabudowa miejska powstająca na tym terenie była legalna ze względu na brak jakichkolwiek uregulowań prawnych zabraniających budowy na tym obszarze.

Innymi słowy, wydaje się, iż organy władzy zlekceważyły warunki techniczne i wymogi bezpieczeństwa, a co za tym idzie, ewentualne zagrożenia, włącznie z zagrożeniem dla życia ludzkiego, nie odzwierciedlając ich w aktach i regulacjach prawnych oraz pozwalając na powstawanie zabudowy miejskiej na terenie znajdującym się w dole rzeki wypływającej z odnośnego zbiornika. Należy uznać, iż brak uregulowania przez władze osadnictwa na tym terenie stanowi element, który należy wziąć pod uwagę przy rozstrzyganiu odpowiedzialności [pozwanego] rządu w kontekście obowiązków pozytywnych, spoczywających na nim na podstawie art. 2 Konwencji. Trybunał ma świadomość, iż budownictwo rozwijało się na terenie u dołu zbiornika od czasu rozpoczęcia jego działalności w 1936 r. Trybunał ma także świadomość tego, że nie przysługuje mu jurysdykcja temporalna, pozwalająca na analizę sytuacji, która mogła istnieć przed dniem 5 maja 1998 r., to jest przed dniem wejścia w życie Konwencji w stosunku do pozwanego Państwa.

Okoliczności faktyczne niniejszej sprawy jasno jednakże pokazują, iż sytuacja ta narastała również po wskazanej dacie. W rzeczy samej, z materiałów dostępnych Trybunałowi wynika, że w okresie po ratyfikacji Konwencji władze pozostawały bezczynne i nie zastosowały żadnych ograniczeń w sferze zagospodarowania przestrzennego, ani nie podjęły żadnych innych kroków niezbędnych dla ochrony osób, które w chwili wejścia w życie Konwencji w stosunku do pozwanego Państwa mieszkaly w dole przedmiotowego zbiornika retencyjnego.

Można tu przede wszystkim mówić o brakach w prawnych i administracyjnych uregulowaniach polityki zagospodarowania przestrzennego terenów poniżej zbiornika retencyjnego. W rzeczy samej, mimo iż raport biegłych z dnia 24 stycznia 2003 r. wskazywał, że cała zabudowa mieszkaniowa i rekreacyjna oraz obiekty przemysłowe, znajdujące się na obszarze poniżej zbiornika, zostały zbudowane z naruszeniem odnośnych warunków technicznych i powinny zostać usunięte lub przeniesione, w decyzji z 20 lipca 2004 r. [organów śledczych o umorzeniu postępowania przygotowawczego w sprawie przestępstwa nadużycia władzy i wydawania zezwoleń na budowę na przedmiotowym terenie] wyraźnie wskazano, iż działalność budowlana u dołu rzeki była dozwolona w granicach obszaru zajmowanego przez istniejące budynki, że w ogólnym planie zagospodarowania przestrzennego dla tego regionu nie wyznaczono żadnych stref, w których budownictwo byłoby

zabronione, iż nie przewidywano żadnego wyburzenia lub przeniesienia wcześniej powstałych budynków, a właściciele i dzierżawcy tychże budynków lub gruntu byli uprawnieni do korzystania z nich i dysponowania nimi, w szczególności do budowania nowych budynków w miejscach starych.

Należy także wskazać na utrzymujący się bez żadnego racjonalnego wyjaśnienia, lecz z naruszeniem obowiązujących regulacji, brak wyznaczenia przez władze stref powodziowych, stref zagrożenia powodzią oraz stref ochrony wody w mieście, a także na brak ustalenia, czy teren poniżej zbiornika retencyjnego należy do którejś z tych stref. Wobec tego należy stwierdzić, iż do tej pory nie przeprowadzono żadnych analiz dotyczących ryzyka występowania powodzi potencjalnie zagrażających ludziom mieszkającym na tym terenie i nie podjęto żadnych środków zapobiegających takiemu ryzyku, a zatem zagrożenie dla życia ludzi w dalszym ciągu występuje. Wobec braku jakiegokolwiek wyjaśnienia ze strony rządu, Trybunał nie widzi żadnego uzasadnienia dla wskazanych powyżej uchybień ze strony władz.

Należy dalej wskazać, że odpowiedzialność władz z art. 2 Konwencji jest związana także z brakiem utrzymania drożności kanału rzeki wypływającej z przedmiotowego zbiornika retencyjnego, a w szczególności zapewnienia, iż jej zdolność przepływowa spełnia odnośne warunki techniczne zbiornika, oraz z brakiem stworzenia systemu nagłego ostrzegania przy zbiorniku.

[...] Należy dalej wskazać, iż przynajmniej dwa lata przed powodzią z dnia 7 sierpnia 2001 r. władze zostały poinformowane o złym stanie kanału rzeki oraz o zagrożeniu powodzią, jak i jej potencjalnym rozmiarze i konsekwencjach, w stosunku do obszaru wokół zbiornika w przypadku nagłego zrzutu wody ze zbiornika. [...]

[...] Jasnym zatem jest, że przez lata organy władzy nie podjęły żadnych znaczących wysiłków mających na celu zapewnienie, iż przepustowość kanału rzeki była wystarczająca w świetle parametrów technicznych odnośnego zbiornika, lub przynajmniej oczyszczania kanału rzeki dla zminimalizowania, jeżeli nie zapobieżenia, zagrożenia powodzią i jej konsekwencji w przypadku nagłego zrzutu wody ze zbiornika retencyjnego.

W tych okolicznościach od organów władzy można było racjonalnie oczekiwać uznania rosnącego zagrożenia poważnymi konsekwencjami w przypadku powodzi wskutek nagłego zrzutu wody z odnośnego zbiornika oraz wykazania się maksymalną starannością w zakresie przekazywania mieszkańcom terenów poniżej zbiornika informacji o zagrożeniu. W każdym razie poinformowanie opinii publicznej o bezpośrednim ryzyku [powodziowym] było jednym z podstawowych środków praktycznych niezbędnych dla zapewnienia skutecznej ochrony zainteresowanych obywateli. W związku z tym należy wskazać [na argument pozwanego rządu], iż w piśmie z dnia 16 czerwca 2000 r. organ administracji regionalnej wskazał, że ludność mieszkającą na terenie zalewowym rzeki została poinformowana, co należy robić w przypadku poważnych wylewów. Trybunał odnosi się jednakże sceptycznie do tego oświadczenia, zważywszy, iż w piśmie nie zawarto żadnych szczegółów dotyczących na przykład formy przekazywania takich informacji ludności ani ich treści. Należy jednocześnie wskazać, że skarżący konsekwentnie twierdzą, iż pomimo że przed 7 sierpnia 2001 r. - kiedy to miała miejsce powódź - mieszkali w okolicy zbiornika retencyjnego już od wielu lat, nigdy nie zostali ostrzeżeni przez władze, że mieszkają na terenie zalewowym.

Ponadto należy wskazać na utrzymujący się brak przywrócenia i utrzymywania funkcjonującego systemu nagłego ostrzegania, który pozwoliłby na wszczęcie alarmu w przypadku dużego zrzutu wody z przedmiotowego zbiornika retencyjnego, pomimo licznych monitów w tym zakresie. Nawet po powodzi z 7 sierpnia 2001 r. władze pozostały bierne i nie podjęły żadnych praktycznych środków mających na celu oczyszczenie kanału rzeki. Ta rażąca bierność, stanowiąca zagrożenie dla życia ludzi mieszkających wzdłuż koryta rzeki, została potwierdzona przez prokuraturę i inne urzędy państwowe.

Trybunał nie zapomina o szerokim marginesie uznania przysługującym władzom w kwestiach, w których Państwo winno podejmować działania pozytywne. Jest jednakże przekonany, iż w okolicznościach niniejszej sprawy nie spoczęłby na władzach żaden niemożliwy ani nieproporcjonalny ciężar, gdyby te wdrażały własne decyzje i w szczególności podjęły działania zidentyfikowane w tychże decyzjach w postaci oczyszczenia kanału rzeki, co zwiększyłoby jej przepustowość, oraz przywrócenia funkcjonowania systemu nagłego ostrzegania przy zbiorniku retencyjnym.

Należy także zauważyć, iż [pozwany] rząd nie wskazał, czy jakiegokolwiek inne rozwiązania były przewidywane w celu zapewnienia miejscowej ludności bezpieczeństwa, a w szczególności, czy na obszarze zamieszkałym przez skarżących prowadzono jakąkolwiek politykę zagospodarowania przestrzennego lub stosowano konkretne środki bezpieczeństwa w tym czasie. Informacje, które władze przedstawiły, dotyczyły wyłącznie określonych środków, które zostały powzięte przy próbie oczyszczenia kanału rzeki, a które [...] okazały się nieodpowiednie i niewystarczające. [Pozwany] rząd nie wykazał ponadto obowiązywania istotnych ram legislacyjnych i administracyjnych, powołując się jedynie na istnienie różnych aktów i instrumentów prawnych. Rząd nie wskazał również wyraźnie, który organ władzy był odpowiedzialny w tym czasie za utrzymywanie w odpowiednim stanie kanału rzeki. Z zaistniałych okoliczności faktycznych wynika, na co wskazał krajowy sąd rejonowy w swym wyroku z dnia 23 lutego 2003 r., iż nie istniał żaden podział odpowiedzialności pomiędzy organami władzy na różnych szczeblach w zakresie utrzymywania drożności koryta rzeki, co doprowadziło do beczynności i przerzucania odpowiedzialności pomiędzy urzędnikami, a w efekcie do drastycznych konsekwencji powodzi z dnia 7 sierpnia 2001 r.

Wobec powyższego, należy uznać, iż z powodów podanych poniżej, rząd był odpowiedzialny za zaistniałą sytuację. Po pierwsze, organy władzy nie przyjęły jasnych ram prawnych i administracyjnych, skutecznie pozwalających im na dokonywanie oceny ryzyka wpisanego w działanie przedmiotowego zbiornika retencyjnego, a także nie wdrożyły polityk z zakresu zagospodarowania przestrzennego w pobliżu zbiornika, odpowiadających obowiązującym normom technicznym. Po drugie, nie istniał spójny system nadzoru, który mobilizowałby osoby odpowiedzialne do podejmowania kroków w celu zapewnienia odpowiedniej ochrony ludności mieszkającej na tym terenie, a w szczególności utrzymywania kanału rzeki w stanie wystarczająco drożnym dla przyjęcia nagłych zrzutów wody ze zbiornika, do wprowadzenia systemu nagłego ostrzegania oraz do poinformowania miejscowej ludności o ewentualnych zagrożeniach związanych z działalnością zbiornika. Nie wykazano wreszcie, by różne organy władzy były wystarczająco skoordynowane i współpracowały ze sobą w celu zapewnienia, że zagrożenia, o których je informowano, nie stały się na tyle poważne, by zagrozić życiu ludzkiemu. Co więcej, władze pozostały bierne nawet po powodzi z dnia 7 sierpnia 2001 r., co skutkuje tym, iż zagrożenie dla życia ludzi mieszkających w pobliżu przedmiotowego zbiornika retencyjnego utrzymuje się po dziś dzień.

Powyższe ustalenia wystarczają, by Trybunał mógł stwierdzić, że [pozwany] rząd nie wywiązał się ze swego pozytywnego obowiązku w postaci ochrony życia skarżących. Wobec powyższego, nie ma konieczności dalszego badania sprawy pod kątem należytego zorganizowania akcji ratunkowej.

W związku z tym, miało miejsce naruszenie art. 2 Konwencji w jego aspekcie materialnoprawnym (por. pkty 157-187 orzeczenia).

- **Określenie parametru powierzchni biologicznie czynnej**

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 marca 2015 r. sygn. II OSK 2043/13.

Określenie parametru powierzchni biologicznie czynnej powinno nastąpić w związku z wyznaczeniem parametru wielkości powierzchni zabudowy. Z treści przepisów u.p.z.p. nie wynika by ten parametr miał być obligatoryjnie ustalony w decyzji o warunkach zabudowy, a ponadto przepisy prawa nie precyzują metody ustalania tego parametru.

- **Określanie minimalnego wskaźnika udziału powierzchni biologicznie czynnej w decyzji o warunkach zabudowy.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 18 września 2015 r. sygn. II SA/Po 602/15

Skoro racjonalny ustawodawca nie zawarł w art. 61 ust. 1 pkt 1 u.p.z.p. wymogu by nowa zabudowa odpowiadała wymaganiom w zakresie kontynuacji wskaźnika udziału powierzchni biologicznie czynnej, a jednocześnie wskazał w tym przepisie, na wskaźnik intensywności wykorzystania terenu, to jego wolą było odmienne ukształtowanie zakresu decyzji o warunkach zabudowy, w stosunku do planu miejscowego i rezygnacja w przypadku tejże decyzji z ustalania wskaźnika udziału powierzchni biologicznie czynnej.

- **Brak obowiązku określenia minimalnego wskaźnika udziału powierzchni biologicznie czynnej w decyzji o warunkach zabudowy.**

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 4 kwietnia 2019 r. sygn. II OSK 1764/18

Odmienne niż w przypadku decyzji w przedmiocie warunków zabudowy odnośnie planu miejscowego ustawodawca wprost przewidział obowiązek określania w nim minimalnego wskaźnika udziału powierzchni biologicznie czynnej oraz iż rozróżnia on ten wskaźnik, od odrębnie wskazanego jako obligatoryjny wskaźnika intensywności zabudowy rozumianego jako wskaźnik powierzchni całkowitej zabudowy w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej.

- **Określenie powierzchni biologicznie czynnej w decyzji o warunkach zabudowy.**

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 11 lutego 2014 r. sygn. II SA/Kr 1494/13

Brak wskazania tak istotnych parametrów planowanej inwestycji jak linia zabudowy, wskaźnik wielkości powierzchni zabudowy (w tym udziału powierzchni biologicznie czynnej), szerokość elewacji frontowej wypacza istotę charakteru decyzji o ustaleniu warunków zabudowy. Takie określenie warunków zabudowy nie może być uznane za prawidłowe.

5. Propozycje zmian legislacyjnych

W świetle przywołanych wcześniej przepisów oraz orzecznictwa zauważyć można, że:

- 1) Regulacje prawne związane z retencją wód, jej ochroną lub działaniami mającymi na celu jej wzmocnienie, jak też regulacje mające na celu przywracanie naturalnego przepływu wód, mają charakter rozproszony. Ich cel jest osiągany obecnie przede wszystkim w procesie stosowania przepisów, które ww. zagadnienia biorą jako aspekt innych działań.
- 2) Brak jest regulacji, która miałaby charakter wiodącej dla problematyki retencji, która mogłaby mieć wpływ na wykładnię systemową innych przepisów. Mając na uwadze zmiany wprowadzone do ustawy - Prawo wodne w 2019 r. ustawa ta w największym stopniu pretenduje do takiej roli.
- 3) Nie zostały dotychczas podjęte działania w sferze stanowienia prawa, które budowałyby powiązania horyzontalne dla zagadnień związanych z tematyką retencji i przywracania naturalnego przepływu wód. Dotyczy to w szczególności relacji między przepisami prawa wodnego i szerzej – prawa ochrony środowiska a przepisami w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego i przepisami techniczno-budowlanymi.
- 4) Obowiązujące przepisy nie tworzą władczych uprawnień jednostek samorządu terytorialnego do kształtowania prawa miejscowego z uwypukleniem zagadnień retencji wód.
- 5) Tworzenie nowych regulacji prawnych związanych z retencją wód lub przywracaniem naturalnego przepływu wód powinno się odbywać wielogałęziowo, tj. dotyczyć aktów prawnych różnych dziedzin, jak też wielokontekstowo, np. brać pod uwagę zagadnienia ochrony przed suszą i powodzią, gospodarkę zielenią, gospodarkę nieruchomościami.
- 6) Szczęólnego wyważenia wymaga, jakie standardy, praktyki, wytyczne powinny pozostać w sferze poradnikowej, a jakie należy ująć w powszechnie obowiązujące normy prawne.
- 7) Wydaje się, że w sferze działań legislacyjnych nacisk powinien zostać położony przede wszystkim na zagadnieniach (celach):
  - a) retencji wód na nieruchomościach prywatnych, w tym w zakresie rozwiązań technicznych obiektów budowlanych,
  - b) stworzenie instrumentów prawnych związanych z ww. aspektami w ramach procedur planistycznych ,
  - c) ograniczania, poprzez system opłat za usługi wodne i inne instrumenty finansowe, odprowadzania wód opadowych i roztopowych do wód,
  - d) nałożenie uwarunkowań ekosystemowych na utrzymanie zieleni na terenach miast, w ciągach dróg publicznych i in., eliminację części praktyk związanych z utrzymaniem zieleni i utrzymaniem wód,
  - e) ochrony i poprawy jakości gleb, szczególnie warstwy próchnicznej gleb, jak też naturalnego ukształtowania terenu,
  - f) ochrony i wzmocniania retencji w gospodarce rolnej,
  - g) wzmocnienia wodochronnej roli lasów,
  - h) wzmocnienia ochrony obszarów wodno-błotnych.

- 8) Zagadnienia retencji wód i przywracania naturalnych przepływów wód powinny stać się immanentną częścią procesów ocen oddziaływania na środowisko oraz ocen wodnoprawnych.
- 9) Za uzasadnione należy uznać również działania szkoleniowe w zakresie stosowania obowiązujących przepisów, m.in. w zakresie regulacji wód, utrzymania wód, rozwiązań „zielonej i niebieskiej architektury”.

Szczegółowe propozycje zmian przedstawiono w dalszej części opracowania.

6. Spis literatury

- „Plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Instrumenty zarządzania ryzykiem powodziowym. Załącznik 5. Nietechniczne metody zarządzania ryzykiem powodziowym – wytyczne”; aut. IMGW, Grontmij, Arcadis, DHI, oprac. w ramach projektu Wsparcie przygotowania krajowych dokumentów planistycznych w zakresie polityki ochrony środowiska zapewniających skuteczną realizację polityki spójności – Etap II.
- Mioduszeński W., Okruszko T. (red.) „Naturalna, mała retencja wodna - Metoda łagodzenia skutków suszy, ograniczania ryzyka powodziowego i ochrona różnorodności biologicznej. Podstawy Metodyczne”, Globalne Partnerstwo dla Wody, Polska. 2016.

Akty prawne- ustawy:

- ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz. U. z 2018 r. poz. 908, z 2019 r. poz. 861);
- ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 333);
- ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2168 ze zm.);
- ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1170 ze zm.);
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2020 r., poz. 6);
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U.2017, poz.1161 ze zm.);
- ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1568 ze zm.);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r., poz. 1396 ze zm.);
- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę o zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2019 r., poz. 1437 ze zm.);
- ustawa z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 888);
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293 ze zm.);
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2020, poz.55 ze zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1465 ze zm.);
- ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1056 ze zm.);
- ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1295 ze zm.);
- ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2019 r., poz. 1398 ze zm.);
- ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2020 r., poz. 283 ze zm.);

- ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2018 r. poz. 1431 ze zm.)
- ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2020 r., poz. 310 ze zm.);

Akty prawne- rozporządzenia:

- rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U. Nr 67, poz.337);
- rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. z 2016 r., poz.124);
- rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 30 maja 2000 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogowe obiekty inżynierskie i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 63, poz.735);
- rozporządzenie Ministra infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2019 r., poz.1065);
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. Nr 164, poz.1587);
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobu ustalania wymagań dotyczących nowej zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. Nr 164, poz. 1588);
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie oznaczeń i nazewnictwa stosowanych w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzji o warunkach zabudowy (Dz. U. Nr164, poz.1589);
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz.794);
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle hydrotechniczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 86, poz.579)
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu (Dz. U. z 2012 r., poz.1302);
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2017 r. w sprawie jednostkowych stawek opłat za usługi wodne (Dz. U. z 2019 r., poz. 2452);
- rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej oraz Ministra Inwestycji i Rozwoju z dnia 24 stycznia 2019 r. w sprawie zakresu wymagań oraz warunków dla planowanej zabudowy oraz planowanego zagospodarowania terenów położonych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz sposobu ich ustalania (Dz. U. z 2019 r., poz.244);

- rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 21 sierpnia 2019 r. w sprawie zakresu instrukcji gospodarowania wodą (Dz. U. z 2019 r., poz.1725);
- rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 sierpnia 2019 r. w sprawie rodzajów inwestycji i działań, które wymagają uzyskania oceny wodnoprawnej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1752).

Akty prawne – uchwały:

- Uchwała nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (M.P. z 2012 r., poz.252);
- Uchwała Nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii "Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - perspektywa do 2020 r." (M.P. z 2014 r., poz.469);
- Uchwała nr 213 Rady Ministrów z dnia 6 listopada 2015 r. w sprawie zatwierdzenia „Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020” (M.P. z 2015 r., poz.1207);
- uchwała nr 92 Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Założeń do Programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021–2027 z perspektywą do roku 2030” (M.P. 2019, poz. 941).